

บทละคร

เรื่องขุนช้างขุนแผน

พระราชนิพนธ์

สมเด็จพระบรมราชเจ้า

กรมพระราชวังบวรมหาดคีดิพลเทพย์

895.9112
V521บพ

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๕ นครราชสีมา

แผนสมุดหอสมุด วัด
วัดใน ๓ จังหวัดนครราชสีมา

๑/๕/๗๑

ท.โพธิ์โคตรเกษ
เทศาภิบาลนครราชสีมา

ตอนนางวันทองหึงสกันกับนางลาวทองจนขุนแผนกลับบ้านตอน ๑

แต่

ขุนแผนครวญถึงนางลาวทอง แล้วกลับคิดถึงนางวันทอง

จนถึงลักพานางวันทองไปอยู่ป่าอีกตอน ๑

พระราชนิพนธ์

สมเด็จพระบวรราชเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาศักดิพลเสพย์

พิมพ์ครั้งแรก ๑๐๐๐ ฉบับ

๔
ปชวท พ.ศ. ๒๔๖๗

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

เลขห้อง น หังสี ๐๗๔๑๗๐

เลขหมู่ ๘๙๕.๙๑๑๒
 ข ๕๒๑๒พ

เลขทะเบียน ๕๘๒๔/๕๙๓๑.

คำนำ

มหาเสวกโท พระยาพจนปรีชา (ม.ร.ว. สำเริง อิศรศักดิ์
ณกรุงเทพ) จะปลงศพคุณหญิง (พยอม) พจนปรีชา ปราธนาจะพิมพ์
หนังสือเป็นของแจกเนื่องในทักษิณานุปทานที่ยำเพ็ญอุทิศให้แก่ภรรยาสัก
เรื่อง ๑ มาขอให้ข้าพเจ้าช่วยเลือกหาหนังสือที่อยู่ในหอพระสมุดวชิรญาณ
สำหรับพระนครให้พิมพ์ ข้าพเจ้าก็ได้ถึงขทละคอนเรื่องขุนช้างขุนแผน
พระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระบรมราชเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาศักดิ
พลเสนย์มีอยู่ในหอพระสมุด ฯ ซึ่งข้าพเจ้าได้หวังไว้เพื่อจะพิมพ์ให้
เหมาะแก่โอกาสเห็นว่าควรจะให้พระยาพจนปรีชาพิมพ์ได้ ด้วยเป็น
บัณฑิตสาธิตมาแต่สมเด็จพระบรมราชเจ้าพระองค์นั้น อีกประการ ๑
พระยาพจนปรีชาเป็นนักเรียน มีมิตรสหายในพวกชอบทางวรรณคดี
อยู่มาก หนังสือเรื่องนี้เป็นหนังสือแปลกยังไม่เคยพิมพ์ แลเข้าใจว่า
จะไม่มีฉบับอยู่ที่อื่นอีก ถ้าพิมพ์แจกผู้ที่ได้รับก็เห็นจะพอใจ ทั้งจะเป็น
ประโยชน์รักษาพระราชนิพนธ์ไว้มิให้เสื่อมสูญด้วย ข้าพเจ้าบอกความ
คิดเห็นแก่พระยาพจนปรีชา ฯ ก็เห็นชอบด้วย จึงรับฉบับไปจัดการพิมพ์
ตามประสงค์

หนังสือซึ่งสมเด็จพระบรมราชเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาศักดิ
พลเสนย์ทรงพระราชนิพนธ์ แลมีพระราชบัญชาให้แต่งขึ้น หอพระสมุด ฯ
รวบรวมไว้ได้หลายเรื่อง แต่ต้นฉบับที่มีอยู่ไม่มีใครจะบริบูรณ์ หนังสือ
ที่ทรงพระราชนิพนธ์เองมักเป็นบทกลอนเป็นพน ที่หอพระสมุด ฯ ได้

พิมพ์แล้วคือ ลิลิตนิราศเสด็จยาตราทัพไปปราบพม่าข้าศึกทางแขวง
กาญจนบุรีเรื่อง ๑ เพลงยาวโต้ตอบกับพระองค์เจ้าหญิงการวดีเรื่อง ๑
บทละครเรื่องเบ็คนเตล็ดสำหรับเบิกโรงชุด ๑ บทละครเรื่องพระลอชุด ๑
บทละครเรื่องหนุมานอาสา (สังเกตุสำนวนดูเหมือนจะเป็นของผู้อื่น
แต่งตามรัชสัง) เรื่อง ๑ หนังสือซึ่งมีพระราชบัญชาให้ผู้อื่นแต่งนั้น มี
หนังสือเรื่องพิไชยสงครามเป็นสำคัญ ปรากฏในบานพแนกว่า ทรงตั้ง
กรรมการให้รวบรวมหนังสือพิไชยสงคราม เข้าเป็นเรื่องเดียวกัน เป็น
หนังสือ ๑๒ เล่มสมุดไทยแต่ที่ในหอพระสมุดฯ ได้ฉบับไว้หาครบไม่

ส่วนบทละครเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้ ทรงพระราชนิพนธ์เป็นตอนๆ
จะทรงก็ตอนทราบไม่ได้ แต่ที่มีฉบับอยู่ในหอพระสมุดฯ ๓ ตอน
ด้วยกัน ตอนที่ ๑ ตรงนางวันทองพบกับนางลาวทองเกิดหึงงัน ตอนที่ ๒
ตรงขุนแผนลอบลักนางวันทองจากขุนช้าง ตอนที่ ๓ ตรงอสุรกายนาง
วันทองห้ามทัพ ต้นฉบับตอนที่ ๓ ไม่บริบูรณ์ พระยาพจนปรีชาจึงรับ
ไปพิมพ์แต่ตอนที่ ๑ กับตอนที่ ๒

พิเคราะห์ดูเรื่องละครซึ่งสมเด็จพระบวรราชเจ้า กรมพระราช
วังบวรมหาดำรงพิชิตเสด็จทรงพระราชนิพนธ์นั้น ดูเหมือนมีพระราช
ประสงค์จะหาเรื่องแปลกเล่นให้ผุกกับผู้อื่น จึงเอาเรื่องเบ็คนเตล็ดสำหรับ
โขนเล่นเบิกโรง แลเอาลิลิตเรื่องพระลอมาแต่งเป็นบทละคร แล
แทรกเรื่องรามเกียรติ์ตอนหนุมานอาสา ให้เป็นเรื่องนางสุวรรณกนิษฐมา

กับนางเบญกายหงส์กัน ส่วนเรื่องขุนช้างขุนแผนก่อนนั้นก็เห็นจะใช้แต่
 ขยับเสภาหามีผู้หนึ่งผู้ใดเล่นละคอนไม่ จึงทรงพระราชนิพนธ์เป็นบท
 ละคอนขึ้นเพื่อจะให้เล่นได้ให้แปลกกับผู้อื่นเช่นเดียวกัน ถ้าว่าโดยทาง
 คำนานเห็นพอจะยุติได้ ว่าละคอนที่เล่นเรื่องขุนช้างขุนแผนนั้น สมเด็จพระ
 พระบรมราชเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาศักดิพลเสพย์ทรงริเริ่มก่อน
 ที่ละคอนนอกเล่นเรื่องขุนช้างขุนแผนกันเป็นสามัญมาเล่นต่อในรัชกาลที่ ๔
 มีละคอนโรงนายเนตร นายท่าย ชำนาญเล่นเรื่องขุนช้างขุนแผน
 นายท่ายเป็นตัวขุนช้าง นายเนตรเป็นตัวพระไวย แลเป็นนางไต่ด้วย
 เล่นไม่มีใครสู้ แต่เรื่องที่เล่นมักเล่นตอนแต่งารพระไวย กับตอน
 ขุนช้างถว้ายฎีกาเอาบทเสภาไปแก้เป็นบทละคอน หาได้แต่งบทใหม่
 อย่างสมเด็จพระบรมราชเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาศักดิพลเสพย์ทรง
 พระราชนิพนธ์ไม่ มาจนถึงรัชกาลที่ ๕ เมื่อเจ้าพระยามหินทรศักดิธำรง
 เล่นละคอนเรื่องขุนช้างขุนแผนตอนปลายเพชรพลายบัว จึงให้หลวง
 พัฒนพงศ์ภักดิ์ (ทิม) แต่งบทละคอนเรื่องขุนช้างขุนแผนขึ้นอีกตอน ๑
 ละคอนเจ้าคุณพระประยูรวงศ์ยังเล่นอยู่จนทุกวันนี้ คำนานบทละคอน
 เรื่องขุนช้างขุนแผนมีดังแสดงมา

อนึ่งพระยาพนปรีชาได้จดเส้นสกุลคุณหญิง (พยอม) พนปรีชา
 ส่งมาเพื่อให้พิมพ์ในท้ายคำนำแทนประวัติ จึงได้พิมพ์ไว้ตามประสงค์
 ดังต่อไปนี้

๗

ประวัติ

(๑) เจ้าพระยาศรีธรรมราช

บุญรอด ต้นสกุลบุญรอดพันธุ์

(๒) เจ้าพระยาอภัยภูธร น้อย

(๓) เจ้าพระยาภูธราภัย นุต

(๔) นายจ่าง กลิ่น-ปิตา. ย้อย-มาคา

(๕) พยอม

เกิดวัน ๔ ๑๔ ค่ำ^๕ เดือน^๕ เอกศก จุลศักราช ๑๒๔๑ วันที่ ๓ มีนาคม

รัตนโกสินทรศก ๘๘ พระพุทธศักราช ๒๔๒๒

มีบิดาแลบุตรเกิดด้วยพระยาพจนปรีชา (หม่อมราชวงศ์สำเร็จ
อิศรศักดิ์ ผนวช^๕) ๗ คน คงอยู่ในบ้านนี้ ๓ คือที่ ๒ หญิง หม่อม
หลวงผกา ที่ ๔ หญิง หม่อมหลวงมาลี ที่ ๗ ชาย หม่อมหลวงอนุ

ถึงแก่กรรมวันพุธที่ ๑๒ ธันวาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๐ รวม
อายุตามโหราศาสตร์ได้ ๓๗ ปี ๘ เดือน ๑๐ วัน

ณ ปณณิกิจพ วันที่ ๓ พฤษภาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๗

ข้าพเจ้าขออนุโมทนากุศลบุญราศีทักษิณานุปทาน ซึ่งมหา
เสวกโทพระยาพจนปริชาได้บำเพ็ญเป็นขัตติยานมัยทางทารสังคหะ แล
ที่ใดพิมพ์หนังสือเรื่องนให้แพร่หลาย หวังว่าผู้ที่ได้รับไปคงพอใจแล
อนุโมทนาด้วยทั่วกัน.

ที่ ๑๖ ถนนพหลโยธิน สภานายก

หอพระสมุดวชิรญาณ
วันที่ ๒๘ เมษายน พระพุทธศักราช ๒๔๖๗

พระราชนิพนธ์

บทละคร

เรื่องขุนช้างขุนแผน

ตอน ๑ ตั้งแต่ขุนแผนกลับจากการทัพมาบ้านนางวันทอง
นางวันทองกับนางลาวทองหึงหวั่นกัน จนขุนแผนกลับบ้านเดิม

ซ้ำ

เมื่อนั้น

ก็เชยงทองไค้แล้วกลับมา
ไค้พระราชทานรางวัลครั้น
จะกลับไปสุพรรณบุรี
จับป่าทองเทศ

ขุนแผนคลอเคล้าลาวทอง
หม่อมขุนเฝ้าหยอกตามสยาย
ขุนแผนว่าเมียใครทไ้ไหนมา
ต้องนอกฝักถึงว่าเขาถูกเนื้อ
หยอกแหย่แฉ่แฉ่น้อยๆ
สั้ทั้งพคสามคกระทวยทั้ง
ราย

เมื่อนั้น

เหตุว่าหม่อมขุนเป็นผู้ชาย
ลาวไทยถ้าเป็นหญิงก็เหมือนกัน
ผอญหม่อมเห็นว่าข้าพริ้งเพรา

ขุนแผนเชยวชาญหาญกล้า
เฝ้าจอมอิศรายันโมลี
เกษมสันต์ผ่องพักตรเป็นคักก็ศรี
ลงนาวิใหญ่ไพร่เพียบพ่าย โล้ ๕ คำ

พลึงสองชม้อยเมียงม่าย
ลาวทองร้องไห้ฮายชาวเรือ
เสน่หาเทมทนจนล้นเหลือ
ร้องเผอเสียดก่อนว่างอนจริง
เชิงชั้นเกอบจะเป็นท่านผู้หญิง
มันเพราพริ้งยังชอฤาลาวตาย ๖ คำ

ลาวทองขวยเขินสเทินม่าย
ไม่มีอายทำได้ก็ทำเอา
อย่าเขกสรรรว่าพรรณเพื่อเลยพ่อเจ้า
บุญเราจะไค้เป็นหม่อมแม่เรือน ๔ คำ

ว่า

เมื่อนั้น

ไม่สืบสืบชักแซ่เขื่อน

พลพายพายระคมรีบริก

เมื่อยัววักขยอันคลอนยกโย

ทับ

สิ้นเอยสิ้นแสง

รวิวรรณฉายผันพโยมพยับ

บุหลันเลื่อนล่องฟ้าพโยมมาศ

แผ้วเหล่าคาคาขสสิธ

แสงตรึงปรักฉิวลาวทองน้อย

สัพยอกหยอกเย็บเคลียกันไป

เพลาทกลมพศมาเขนเฉื่อย

ชนชุ่มเยือกเขนทั่วกายา

มกรাত্রีผันข้างนฤคเนเจ้า

ท่าเอนอิงพิงพาคพัพัน

แล้วถอนนิตคิถิตถวิลถึงพิมพิ

เพลานอนจะโอค่อนน้ำตาเจือ

เขม่นตาข้างขวาให้หวั่นหวาด

เมื่อยามละไว้ให้ห่างเซย

ขุนแผนเสวตรवलชวณกลบเกลื่อน

อย่าพักเคื่อนเลยจะเลี้ยงให้เต็มโต

สามเล่มจัตวายาวกราวให้

พลาคขยบรื่องไอ้ชวคเซทัย ๔ คำ

จรรยาแรงเมฆเกลื่อนเลื่อนสลัย

โถงคัยอัยแสงรวิวร

โอภาสแจ่มจรัสประกศ

พิศเคื่อนเหมือนจะวอนให้อ่อนใจ

งามชมอัยนวลหน้าหน้าแข่งไข

ตามแนวในชลมารคไม่คลาศคลา

หนาวเรอขนานาพาตองหน้า

สัพกผ้าไม่อุ่นเหมือนเย็บกัน

มาคลงเกล้าเลียให้หายคลายคางสัน

พุกโล่เล่นขันขันมากกลางเรือ ไอ้๑๐ คำ

ไอ้๑๐ คำจะลห้อยคอยเหลือ

เอนน่าเขือเรือพายไม่ไหวเลย

เอ๊ะปลาคึกใจอะไรเหว

อกเอียนนานหนักนักรักมีภัย

ร่าย

๒๕
ปกิณน

រាយ

เมื่อนั้น

อย่างขาวกาหลงเรือทนน

၈၇

ทำอะไรไหลเลื่อนไม่เอาได้
มันคิปปองอยู่มิไคว่ายวัน
พอเรือฟ้าจวนแจ้งแสงฉิน
กบขลุ่ยหันเด่นดวงอรุโณทัย
ยิ่งรำคาญร้อนรอนหม่นไหม้
หวนใจทวิทเรศอารมณ์รว ๓๐ คำ

สายทองเพลิงยงคนขมกขมว

หมอกมัวเหินเรือไครรรอรา

๘๒, ๘๓
ปกกลยแล่นคนชนบนเคหา

จอกอยู่หน้าท่าทองเคยวน ๔ คำ

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๓

๒ ๑ ๒ ๑
แบบนำต่างมุมผลแลด ๒ ๑

มีความใฝ่คว้ามิได้ขัด

วางว่วงสลกกำสรวจร เพลง ๔ คำ

ระอาหร^๒นาร^๒อน^๒ร^๒ม^๒ก^๒ง^๒ส^๒ม^๒ช^๒อน

สทอนถอนชบพกตรไคกาลย

โอบ ๒ คำ

รำบ

เมื่อนั้น

กำสรดโคกวิโยคยิ่งสิ่งใด
ผิวช้ำคล้ำกลั้วมัวมลทิน
ผิวมาชอยแต่ว่าจะทายทัก
ฤาอาทรภูลทเวศโรคาไข้
พินเอยโยฟูมหน้าตานอง

รำบ

เมื่อนั้น

กรายลงแทบเท้าภัสศา
อุกอุกส่อนจะออกความ
ตั้งแต่หม่อมบาราศคลาศไป
อุกอุคตามผลาญประหารพลัน
มารดาข้าถ่อว่าเป็นมิตร
เอากระดูกห่อผ้าพามาให้
เสียทัพยัยย้อยชัปปรา
บอกมาแต่เมืองกำแพงเพชร
มันทำรำร้องให้รำพรรณ
ชวนกันรำระงมชมทั้งเรือน
น้องก็เขลาไม่ระแวงแคลงประวิง

๕

ขุนแผนเห็นพิน้องหมองไหม้
เป็นไฉนชนั้นน้องรัก
ผืนผินมาบอกพี่ให้ตระหนัก
ชบพักตรรื่องรำทำไมน้อง
เจบช้ำน้ำใจหม่นหมอง
เข้าประคองปลอบเชกชลนา ๖ คำ

วันทองโคกแสนสหัสสา
มิใคร่จะเงยพักตราระทมใจ
คึกขามอุกเอนไม่บอกได้
รักษาทัวกลั้วภัยเป็นพันคิด
ขุนช้างมันคึกคคทุกจริต
เชื่อสนธิมิได้คิดสงกา
ว่าหม่อมม้วยบรรลยสิ้นสังขาร
ลาวฆ่าแทงตายวายชีวัน
คึกทุลลันเสร็จเป็นค้ำมัน
ช้างบ้านสำคัญว่าความจริง
กลาเกลื่อนสันเสือกเกลือกกลิ้ง
ร้องให้นิ่งจนสลบชบชอน

ร้อหอเก่าไปปลูกเสียวักกลาง
ย้ายหน่อยขึ้นหมากมาถึงบ้าน
อ้ายหัวล้านป้อหลอออกทง
ทุนสินสอคว่ำไหว่มากหนักหนา
จะให้ข้าแต่งตัวไปชัคน้ำ
น้องขึ้นชัคน้ำได้ไคลคลา
อยู่มาอีกเจ็ดราตรี
น้องไม่ลงปลงใจแข็งขัก
ขอกก่อนดำว้าไม่เว้นวัน
หม่อมมีเชื่อเมียว่าแกล้งว่า
ไม่สิ้นแหนงระแวงน้องต้องจำน
คึกคึกจะไคร่ตายเสียดีกว่า
กอกเท่าหม่อมขุนเขารำไร

โลม

เมียเอ๋ยเมียรัก
เคือกอกออคชัคชัคเต็มท
ประโลมปลอยเอาใจภรรยา
แม่นชั่วไม่รักผัวมีคมีค
หนึ่งว่านอัยญาแน่นแม่สหาย
เมียกู้อยู่สิ้นทั้งสุพรรณ

๖

ปลูกหอใหม่ไม่ระคางคร่อมลง
ทั้งสมภารมากลุ่มประชุมสงฆ์
กับเผ่าพงศ์เพื่อนบ่าวมาหลายลำ
แม่ข้าโลกเผลอพุดเพื่อพล่า
ผูกปล้ำลากข้าไม่ปรานี
แม่ต้อยตยข้านายคสิ
จะส่งตัวให้อ้ายผีเข้าหอกัน
แม่ผูกมัดเมียคนดีไม่ผ่อนผัน
ไม่แยกสรวความจริงยิ่งเหลือทน
เลิกผ้าให้กูแผลแนบบน
ไม่เป็นคนสู้สู้เวรไป
จะคหน้าต่อตาผู้ใดไค
ส่อนให้จะสิ้นสมประที โศก ๒๒ คำ

อย่ารำนกฉิวพัคตรจะหมองศรี
คังออคคิจจจอรออคค
นี้หากว่าเจ้าเป็นคนสุจริต
จะเซยชิตชอบชู้สาวาญครัน
ไม่ทันตายฤมาแสรังแซงสรว
เหลือทกลั่นสุคอกจะลกลา ๖ คำ

รำบ

อ้ายหัวล้านเล่นกันเถิดวันนั้น
บันดาคนสนิทก็คิกกันมา
เจ้านายไม่เลี้ยงก็สู้ตาย
จับฟ้าพันกวักแกว่งแต่งตัวยุท
แต่ต้นโพธิ์ปลูกไว้เลี้ยงทาย
คันอาวุธในท้องเรือกิ่งตงตง

อ้อเถาแก่แม่พิทปริกษา
ห้าห้าห้าห้าห้าห้าห้า
ถึงแม่ยายก็พันเสียให้สิ้นสุด
เรียกข่าวไพร่สุดสุดของคนง
ตัดรากทำอุบายใครรู้ถึง
บอกกันอึ่งนายให้ไปล้อมเรือน

๑๒ คำ

รำบ

เมื่อนั้น
อย่ามุ่มนหนหันพนเพื่อน
หม่อมชาพึ่งเมื่อก่อนพ่อเจ้า
เมืองมิชออย่าถอชล่าใจ
ใช้คอเขาเป็นทั้งสิ้นหลังเหล็ก
จะกระไรข้างกระมังข้างเรานาย
ท่านแม่ยายมิปลงใจไฉนญา
หม่อมมีความชอบมาเหลือล้น
รำบ

ลาวทองร้องห้ามความจะเขื่อน
ไม่เหมือนกลางบาค่าไม้
ถ้อยความมันจะเนาไปไหน
ฟังข้างเคียงยังกระไรฤาหม่อมพลาย
ไม่ใช่เด็กเขาจะทำเอาแต่ท้าย
บุราณว่าหญิงร้ายชายทรชน
เขาจึงร้อหอห่างเสียจนบน
ทูลยุบลแล้วแต่จะโปรดปราน ๘ คำ

เมื่อนั้น
เหลียวคว่ำโกรธพิโรธคาน
นี้เมื่อยหม่อมญาใครทไหนดมา

วันทองยินคำร่ำว่าชาน
ตั้งประหารสับเลี้ยงเยี่ยงกัน
จึงลอบหน้าห้ามผวนตัวสิ้น

เทพจริงสิ่งรู้สารพรรณ
เน่นางลาวอย่านำวาทคม
เซซัคหัวปลักข้าไม่เคย
ก็ตามที่ชอบอยู่ประสีประสา
มาจ่อได้คำต่อเข้าคำชัก

โลม

เมื่อนั้น

อย่าโมโหโยก่อนจะเล่าความ
นางคนนั้นลูกเจ้าเมืองจอมทอง
ทำคุณกับบิดาเขาพอฟัง
พี่พามาหวังจะให้ค่านับเจ้า
ยังฟังความเมียข้างบ้านอยู่ขบเขย
เท่านั้นเถิดน้องพี่อย่าวิวุ่น
หนึ่งก่อนสองตามลำดับมา
วันทองเล่าเจ้าอย่าหวงหึงส์
จงสมัคสमानปรองคอง

๘

ชะช่างกลั่นรูปการมสมชเลย
ข้ากับเจ้านั้นไม่สมกันแม่เอ๋ย
รู้ว่าเหวี่ยงว่าหลงเข้าตกรัก
ความเชื่อว่าการอะไรมาสลัก
ชอบฤาหม่อมไม่ทันทักนางเมี่ยงาม

๘ คำ

ขุนแผนร้องหาฟังพี่ห้าม

ไม่ไต่ถามเลยอะไรมาอึ้งคิ่ง
ขี้กแผ่นพวงพ้องเขาก็เก็บบขิง
เขาจึงยกลาวทองให้มาเป็นเมีย
อะไรเล่าพอจ่อจอกเรือจะเสีย
ไม่ทันเล่าเรื่องเมียใหม่ไต่มา
รักคนเป็นทนต์ดีกว่ารักหญ้า
ลาวทองอย่าซ้ำให้วันทอง
โกรธซึ่งขอเถิดเจ้าทั้งสอง
มาตริกรครองเรื่องความมันหยามเรา

๓๐ คำ

โลม

ร้องเอयर้องว่า
 ชั่วที่ช่างช้าเกิดทำเนา
 จริงอยู่แต่พอออกทั้งคอกขบ
 ย่อมว่าผิวเป็นประทักษิณแท้
 ไม่พักพร้องว่าพวกพ้องมั่งคั่ง
 ชำคอกคะมันประกาศชาติเฝ้าพงศ์

มันไม่น่าแล้วอย่าเลยเจ้า
 นางเมียบ่มาแล้วถ้าน้อยถาแ
 ชวนกันเกลื่อนกล่นกลบแล
 ที่นั่นมันแปรเป็นอนุชะคุตรง
 ถึงเซซังก็ไม่สูญประยูรหงส
 จึงได้ให้ลงตามหม่อมผู้เสียตัว ๖ คำ

โลม

วันเอยวันทอง
 ก่อนไม่เคยเลยว่ารู้เกรงกลัว
 เอนดูข้าหน้อยเกิดแม่คุณ
 เออยิ่งห้ามถ้ายิ่งหยามไม่ลดลา
 ธรรมการกระเบองร้อนจะรานราว
 ลูกขึ้นเผดไผด ไม่เป็นการ
 ร้าย

ให้ปรองคองเอออะไรไม่ฟังผิว
 ถาเกลี้ยงยั่วจะให้ โกรธา
 ถึงไม่คึกขยาปบุญเห่นแก่หน้า
 อย่าจักจำไปเลยนักรจะหักค้ำ
 มันจะฉาวองอายเขาชาวบ้าน
 จะรำคาญสองซ้าระยำมัว ๖ คำ

เมื่อนั้น
 นึกในใจจะให้มันสิ้นรวิ
 ผิวเม็นปากขยิบกระฉิบคำ
 แอบหลังผิวเล่นตัวระทวยแท้

ลาวทองร้อนร่วนั่งเกาหัว
 สบตาผิวทำกลัวชำเลื่องแล
 ไว้ กิริยาว่าผิวรักขึ้นเคียงแค
 ทำปากแบยั้ววันทองค้อนควัก ๔ คำ

ว่า

ค.เอ.ค.ค.
 สมแล้วหม่อมพร้อมเพรียงจะเคียงพิภพ มั่นคั่นควักอยู่ข้างหลังนั่งท่า
 ฐฎาไม่แอบกระซิบพิไรบ่น หม่อมเคยทนายให้ลวงมาถึงข้า
 ว่าจะให้เมียไหวแต่วาจา มั่นเล่นหน้าเล่นตัวรักกลัวใคร
 ชกสัสแล้วจะให้มาลูบหลัง พี่น้องเอ๋ยใครซึ่งจะอดได้
 ไม่หย่อนหยศกระซิบว่าฎาใคร เปนอะไรก็ไปเถิดวันทอง
 ถึงจะไหวก็ไม่ใช่ปราณา พามาคุมเหงถึงบ้านช่อง
 หม่อมขาหม่อมถึงจะไม่เลี้ยงน้อง ฆ่าเสียเถิดอย่าให้ต้องกินระกำ
 ที่นี้ฉลวาม่งขึ้นจะบินร่อน หม่อมเทว้ตกลงนอนให้เหยียบย่ำ
 นิ่งอยู่โยมิเล่นเต็นรำ มายืนก้มหน้าคว่าอยู่ทำไม ๑๐ คำ

ว่า

ส.ค.เอ.ส.ค.ค.ค.
 มารยาธิบ่นน้ำคำต่อไป ข้าเป็นลาวชาวไพร่คอกแม่คุณ
 ไม่ไ้ว่าอะไรหน้อยหนึ่งเลย ออกเอ๋ยเธอเป็นไรจึงเฉียวฉุน
 พลอยว่าข้าน้อยคิกจะเอาบุญ เหน้หม่อมหม่อมมุ่โกรธรุ่มวาย
 จะไปรอนฟอนพินเขาทั้งบ้าน ใ้การจะพากันฉิบหาย
 อย่างอื่นไหนคุณใหญ่ท่านแม่ยาย รอดตายเพราะใครห้ามไม่ลามปาม
 คิกอยู่จะฝากตัวคุณเมียหลวง มิใช่จะจ้วงลวงเกินไม่เช็ดขาม
 ไม่พอทีเลยจะก่อข้อความ ไหว้ไม่เอาก็ตามเถิดเจ้าคะ

ฉันมิได้ ถอนถอนตัว
ไม่รู้ว่าอะไร ไฉนไร
แม้รักกระนั้นจะสรรหา
มากำหนดกันไว้ให้สะบาย
เมื่อหม่อมฉันจะพาเข้ามา
ขอขมาจงคิดกรุณา

ว่า

ถ้อยเอ่ยถ้อยคำ
ต้องเสนห์ถูกสนทนแล้วมันคง
ผิวขาวผายนเห็นฤาไม่
แต่กลับทัพก็ขยับมาเต็มที่
ให้ลาวชาวคอนมารถว่า
เอียงคว่ำไปแล้วเจ้าจอมเลอะ
เหม่อลาวปากยาวว่าเมื่อ
เมื่อไรเล่าจึงจะเอามากำหนด
โฉมนางวางมาแต่จอมทอง
คดคมคารมชเลยทัพ
ถ้าไม่ห้ามผิวไหนจะหยุดโย
ไล่แย่งแทงทมิฬเป็นจุก

๑๑

สุดแต่จอมหม่อมฉันไม่เกะกะ
เหยียบย่ำผิวเปะปะพันธุไม่เคย
ไม่ซ่อนสั่นองามาแม่เอ๋ย
ไม่มีสิ่งใดเลยคิดมือมา
ไม่บอกว่าเมียมมีคุณเจ้าชา
ไม่เมตตาสักครวลาบชาวคง ๑๔ คำ

ส่อนเงื่อนเกลื่อนทำให้ผิวหลง
จึงวงงมวงมายว่ากันดี
นวลทหน้ามีใช้ฤาหม่อมฉัน
นำยศศรีมันให้กินสิ้นแล้วเคอะ
เชิดชูหน้ารักเขื่อนเปราะ
เท่านั้นเถอะพอรู้เท่ากัน
แสวงเยกลั่นองาสงสรร
กจะกลั่นข้างงาไปร่าย
กว้างขวางพวกพ้องให้ชื่นชัย
รู้แล้วเจ้าเขานัยว่าใจบุญ
จะเที่ยวพาโลแกว่งหอกออกจวน
นี้ไม่หมุ่นไปใดใจคงค

สบู่ออกปอกเขื่อนเประปอม
 ซามแตกขักริไม่สนิธ
 ซ้ำว่าซาเอาสิ่งชั่วให้ฉวกิน
 หมอทายว่าเคราะห์ร้ายไม่ยังหยุด
 ทั้งสุพรรณมนัสนั้นออกกระบือ

 แค้นเอ๋ยแค้นนัก
 เข้าแฝงหลังเมียงเคียงตะบอย
 คิแล้วจะไคเห็นผมอกัน
 นิ่งไยลงมาหวามาช่วยกู
 บัดนั้น

 อยู่บนสะพานเตรียมคอบท
 สายเอ๋ยสายทอง
 ไยจึงพากันเป็นข้าคุณัน
 ว่าพลางกันทางขวางหน้า
 เหลือออกกูไม่ลดทั้งข้าวนาย

 ไม่เอ๋ยไม่ฟัง
 เอาวากีรากันวังพรุ
 กล้าเอ๋ยกล้าคิ
 กอดฉวไว้ไม่วางทางร้อง
 คนเคียวช่วยกันเป็นสามสี่

อย่าพักยอมเลยยังมีวล่วมลทิน
 ต่อไม่ติดแล้วแปลไม่อย่ากลืน
 ยิ่งแต่จะบินขีคร้านคอบมือ
 เสาร์อุลคณเฒไม่รู้ฤา
 อย่าพักอ้อมันไม่กลบลดบรอย ๒๐ คำ

 อิฉวรกันน้อยฤาไม่ราดอย
 คารมราวกับทองย้อยเจียวขึ้นค
 เรือกสายทองอจันอปอยหน
 คบให้รู้จักสำเหนียกมันชีกคิ ๔ คำ
 สายทองพลึงกับทาสี

 ก็โจนลงนาวีพร้อมกัน ๒ คำ
 ซอยแต่ห้ามปรามน้องผ่อนผัน
 นี้สำคัญอย่างไรจึงวุ่นวาย
 ร้องอย่าอย่าทำมันไม่ได้

 มิเกอบคายอย่าประมาณผมอกู ๔ คำ
 ปลอยก็ช่างห้ามก็ช่างอย่าพักชู่
 ข้าวนายจู๋ไล่ลาวทอง เชือก ๒ คำ
 จะสู้ตายทีนลงเป็นสอง
 ช่มเหล่งน้องจริงจริงพ่อคุณ
 ราวกับฝูงยักขินเจียวนุ่น

ทำอะไรก็ทำเถิดตามบุญ
 แม้นทำชั่วไม่ได้ก็ใส่คน
 ๕ ๕ ๕ ๕
 เหนอเตนเอนชนคารมคก

๕ ๕
 ยศนั้น

๕ ๕
 พลึงคอยเคียงใจทักทัก
 ๕ ๕
 ถึงสเรสามก็ไม่กลัว
 ๕ ๕
 ผิดนัยยอวยเป็นระยำ

ศัพทไทย

อเอยอลาวทอง ออย่าพักจงหองเสียดสี มึงทำกุกี้ ตีให้หน้าใจ
 ๕ ๕
 สายทองพลึง ก้าวเคียงเคียงไล่ สองข้างวิ่งไขว่ ที่ในนาวา
 ๕ ๕
 กลัวคุณผู้ชาย ตายแล้วซ้ำ คุณนายโกรธา พัวพัว ช่วยกัน
 ๕ ๕
 พรบพรอม ล้อมหน้าล้อมหลัง ห้ามผิวไม่ฟัง ตึงตึงโลกโชน ๘ คำ
 ๕
 รือ

พิมเอยพิมพี ทำไมนี้จะมาเต้นเล่นโชน กันไว้ไล่โชน เผลน
 โผนกึงกัน คุณเอาเถิดๆ เท้ามือเหลือคั่น พลัดไปข้างนั้น กลัยหัน
 เวียนวง เวื่อเกลือกเกลือกพลาก อีทาสลุ่มลง ขนแผนถีบส่ง จมพง
 ๕ ๕ ๕ ๕
 ชายเพื่อย พลึงลาวทอง ๕ ๕ ๕ ๕
 ๕ ๕ ๕ ๕
 เมื่อยทุบตี นางไทยไล่ตบ ลาวหลยหลีกหนี ว่องไวเต็มที ต่างก็ด้วย
 กัน ผิวไล่เปะปะ ปะทะพันลวัน ผลกนคั่น ขยั้นจริงเจียว

เชือก ๑๒ คำ

๕ ๕
 โตโสหมุนกักกักหักฮัก

๕ ๕
 ใจพริ้นปากบ่นเก่งกัก

๕ ๕
 ครึงนแลจะทำคักกับนางยักษ์ ๖ คำ

๕ ๕
 สาวเวียงสาววันพริ้นหนัก

๕ ๕
 เข้ามาใกล้หมายจะผลักให้ตกน้ำ

๕ ๕
 คาคเรียวแรงตัวเหินพอยล้า

๕ ๕
 สันบุญสันกรรมกนวันน ๔ คำ

คุณเคยคุณชาย คุณหญิงแสนร้ายตาเขี้ยว รุมข้าข้างเดียว
 กรากเกรียวโกรธา ทั้งข้าทั้งไทย มาไล่ตีค่า พาลเอาผิดข้า ต่อหน้า
 พ่อคุณ
 โอ

๔ คำ

พ่อเคยพ่อเจ้า
 อย่าเข้าใครออกใครเถิดเขาบุญ
 บิการมารดาบอกให้
 ฉันทมิใช่แตกคั่นขเลยพลัด
 อยู่บ้านข้าแต่่น้อยมาจนใหญ่
 จะบอกท่านไปไม่ได้ด้วยไม่เคย
 กอดเท้าผิวโอค้ออันล่ออันให้
 ตายจริงแล้วไม่ทันขึ้นจากเรือ
 แสร้งทำกำสรวลไศกา
 พิไรรำน้าเนตรนองพักตร

เหนงาไม่เล่าใครก่อวุ่น
 น้องก็ใช่ชาติสฤลเซซัด
 ไซ่เกิดในกระบอกไม้ไผ่สลัด
 ไม่เคยพบจันจิตเช่นนั้นเลย
 ไม่มีใครได้ชมเหงกระนั้นเหย
 ออกเอ๋ยกรรมกรรมมาจำเมื่อ
 นี้อะไรจะให้เนอมาสู่เสื้อ
 จะเป็นเหยื่อนางไทยใจยักษ์
 มารยาไม่ชั่วเล่นตัวหนัก
 จะลาหม่อมทั้งรักแล้วจำตาย

๓๐ คำ

วันเคยวันทอง
 จะพาลคิดหิบบผิดด้วยอุบาย
 พอลงอุณตะบงตะบอนบอก
 รู้สิ้นแล้วลั่นลวณ

เอออะไรของหงใจหาย
 แยกกายหญิงร้ายแสนกล
 ทำอันยอกน้อยฤสัสน
 สายทองมึงก็คนร่วมคิด

จะบ่^๕บ่^๕บ่^๕มิตควันกระนั้น^๕ญา
 ไม่^๕ทัน^๕รู้^๕เลย^๕เจ้า^๕เหล่าง^๕พิษ^๕
 แหม^๕แม่น^๕นี้^๕แน^๕นาง^๕คน^๕คี่
 ปล่อย^๕โดย^๕คี่^๕ไม่^๕มี^๕ความ^๕เกรง^๕กลัว
 ทุ^๕ร^๕เท่า^๕มึง^๕แล้ว^๕พิม^๕เอ^๕ย
 ลง^๕มา^๕ค่อน^๕คี่^๕ปลาน^๕น้ำ^๕ไทร
 จัก^๕พ^๕บ^๕อ^๕าย^๕ชน^๕ข้าง^๕มา^๕ก^๕าง^๕กัน^๕
 ชอบ^๕ช^๕แล้ว^๕มี^๕หน้า^๕ทำ^๕บิ^๕ค^๕เ^๕ือน
 ตาย^๕เล^๕ีย^๕เก^๕ิด^๕จะ^๕อยู่^๕ค^๕หน้า^๕ไ^๕คร
 พระ^๕สม^๕ุ^๕ท^๕เจ้า^๕เอ^๕ย^๕ล^๕ก^๕เ^๕็ม^๕ที่^๕
 ก^๕ว^๕้าง^๕ข^๕ว^๕าง^๕ป^๕าก^๕อ^๕าว^๕แล^๕่น^๕ล^๕อง^๕เล^๕ีย^๕ค
 จะ^๕ผ^๕า^๕ค^๕ล^๕น^๕ผ^๕น^๕ละ^๕ล^๕อก^๕ข^๕้าม^๕ตะ^๕บ^๕ึง
 ไ^๕บ^๕ร^๕า^๕ณ^๕ว^๕่า^๕ไ^๕ค^๕ิด^๕ไ^๕ม่^๕ผ^๕ิด^๕ค^๕อก
 ห^๕ญ^๕ิง^๕ช^๕ว^๕น^๕้ำ^๕ก^๕ล^๕ว^๕ไ^๕บ^๕ค^๕อง^๕บ^๕อน
 หน^๕ัก^๕เอ^๕ย^๕หน^๕ัก^๕ห^๕น^๕า
 พ^๕ล^๕ำ^๕ม^๕น้ำ^๕ล^๕าย^๕ตะ^๕ก^๕าย^๕เป^๕ล^๕่า^๕เ^๕า^๕เล^๕ย
 เจ^๕ำ^๕ล^๕ิน^๕ท^๕อง^๕ห^๕ก^๕ห^๕ัน^๕ผ^๕ก^๕พ^๕ัน^๕พ^๕ัว
 ย^๕ิง^๕แ^๕ค^๕้น^๕หน^๕ัก^๕แ^๕ส^๕น^๕ส^๕ำ^๕น^๕้ำ^๕ค^๕า^๕ก^๕ระ^๕เ^๕น
 ร^๕ู้^๕เล^๕ว^๕ว^๕่า^๕ส^๕ำ^๕ง^๕จะ^๕ร^๕ำ^๕ง^๕ที่^๕
 เจ^๕ำ^๕เค^๕ษ^๕ร^๕า^๕ช^๕ล^๕ี^๕ห^๕ำ^๕ตะ^๕ก^๕าย

๑๖
 จ^๕ง^๕อ^๕ง^๕อ^๕อ^๕อ^๕เล^๕า^๕ระ^๕ล^๕ย^๕ก^๕ล^๕ย^๕เอ^๕า^๕ผ^๕ิด
 เซ^๕อ^๕ส^๕น^๕ิ^๕ค^๕ิ^๕ค^๕จะ^๕ต^๕อ^๕ค^๕ไ^๕ม่^๕ร^๕อ^๕ค^๕ท^๕ัว
 เช^๕ย^๕ว^๕มี^๕ข^๕บ^๕ไ^๕ค^๕้^๕ท^๕ัง^๕ก^๕ัน^๕ห^๕ัว
 แ^๕ก^๕ล^๕ง^๕เ^๕ำ^๕ย^๕ว^๕ัว^๕ว^๕ไ^๕ห^๕้^๕ม^๕ำ^๕ง^๕ไ^๕จ
 จะ^๕ไ^๕ห^๕้^๕เล^๕ย^๕ต^๕ำ^๕ม^๕เล^๕ย^๕ห^๕ำ^๕ว^๕ไ^๕ห^๕ม่
 ไ^๕ม่^๕ไ^๕ห^๕้^๕ข^๕ัน^๕ไ^๕ป^๕ฤ^๕า^๕ที่^๕บ^๕น^๕เร^๕ือ^๕น
 เ^๕อ^๕ก^๕ระ^๕น^๕ั้น^๕เล^๕ว^๕ช^๕อ^๕ค^๕น^๕เ^๕ื่อ^๕น
 ช^๕ว^๕ั^๕ก^๕ระ^๕ไ^๕ร^๕ห^๕น^๕อ^๕ช^๕ำ^๕ง^๕เ^๕ห^๕มี^๕อ^๕น^๕ก^๕ำ^๕ก^๕ำ^๕ก^๕ิ
 เล^๕ย^๕ง^๕เจ^๕ำ^๕ไ^๕ม่^๕ไ^๕ค^๕้^๕เล^๕ว^๕บ^๕ค^๕รี
 ก^๕ไ^๕ม่^๕เ^๕ห^๕มี^๕อ^๕น^๕น^๕ำ^๕ง^๕น^๕เล^๕ย^๕ล^๕ก^๕ช^๕ง
 ก^๕ำ^๕ว^๕ก^๕ระ^๕เค^๕ีย^๕ค^๕ส^๕ค^๕ค^๕ง^๕จะ^๕ท^๕ง^๕ถ^๕ง
 ก^๕ุ^๕ก^๕ล^๕ว^๕ล^๕ม^๕เพ^๕ช^๕ท^๕ง^๕จะ^๕ร^๕ม^๕ว^๕อ^๕น
 แ^๕ต^๕่^๕ค^๕ำ^๕ม^๕ห^๕อ^๕ก^๕ไ^๕ม่^๕ท^๕ัน^๕พ^๕ัน^๕ร^๕ว^๕ก^๕อ^๕น
 จะ^๕ร^๕ว^๕ร^๕อ^๕น^๕ค^๕บ^๕ช^๕ู^๕มา^๕ล^๕ู่^๕เซ^๕ย ๑๗ ค่ำ
 อ^๕ิ^๕ล^๕ำ^๕ว^๕ล^๕อ^๕อ^๕น^๕เ^๕น^๕ย^๕ำ^๕ไ^๕ป^๕เล^๕ว^๕เ^๕ว^๕ย
 อ^๕ก^๕เอ^๕ย^๕ไ^๕ม่^๕ช^๕ว^๕เ^๕น^๕ท^๕ัว^๕เ^๕น
 ย^๕น^๕น้ำ^๕เ^๕น^๕ท^๕ัว^๕ไ^๕ค^๕ร^๕บ^๕อ^๕ก^๕เ^๕น
 ว^๕ำ^๕ก^๕ัน^๕เ^๕ล^๕่น^๕เป^๕ล^๕ำ^๕เป^๕ล^๕ำ^๕เจ^๕ี^๕ว^๕เจ^๕ำ^๕พ^๕ล^๕ำ^๕ย
 ก^๕ิ^๕บ^๕อ^๕ก^๕แ^๕ต^๕่^๕ไ^๕ด^๕ย^๕ค^๕ิ^๕จะ^๕ห^๕น^๕ิ^๕ห^๕น^๕ำ^๕ย
 จะ^๕ก^๕ค^๕ิ^๕ห^๕ิน^๕ไ^๕ห^๕้^๕ทะ^๕ล^๕ำ^๕ย^๕ถ^๕ำ^๕พ^๕ัง

แม่นพนมีวันทองไปไม่ช้า
จะเป็นเอียวพญาโต่งคัง
สนน้ำหน้าหม่อมฉวีหวัคาง
วาสนาข้าสิ้นแล้วไม่ควรเคียง
จึงว่าแก่สายทองของจ้าน
ไต่ตรวจหน้าคว่ากระลาภนั้นวัน

หม่อมข้าจะเชิดหน้าเป็นพระจิ้ง
เพราะอิลาวเซซังมันชบเลี้ยง
นางกระเหว้าระคุแล้งจะส่งเลี้ยง
เท่านั้นเกิดข้าไม่เลี้ยงแล้วตามที
ล้างตะพานบ้านเรือนเอาคืนดี
อันจะกลับคืนคืออย่าสงกา ๑๒ คำ

ศัพทไทย

น้อยเอยน้อยๆ กล้าปากกล้ามือเอาสีหว่า ชักดาพแกว่งมา
เงื่อง่าจะพัน ลาวทองทำกล้ว ห้ามฉวีตัวสิ้น เข้าขวางทางกัน ตัวขยัน
ช่อนกล ในใจไม่ละ เอานะแยบยล ทำกัที่ชน สายสนวิงวอน

๖ คำ

พ่อเอยพ่อคุณ
สุภาภิตพะพาลอย่าราญรอน
สิ่งชั่วเหลวไหลอย่าไถ่ราน
จะพลอยเปราะละละละมอมมัว
ถึงเธอคำว่าไม่เถอเธอ
ถือว่าเป็นเมียเคิมเหิมทนง
ชิงคาพทมมอมาใส่ฝัก
เขายอแย่งเปลืองลคปลคกระเบน

อกใจไต่บุญจงกก่อน
สุนัขร้ายเห่าหอนจำหนีตัว
จะกระเคนเช่นช่านระคายกล้ว
น้องจะเป็นคนชั่วยุยง
ควยเป็นคนมะเมอลุ่มหลง
ไม่คิดเลยว่าหงส์หลงลงเลน
เอนคอย่ารังหัยกตกเขมร
อย่าให้น้องมีเวรเวรไป ๘ คำ

ยิ่งกว่าโกร่งโพล่งพลุ่งทั้งเปลวไฟ
ร้องว่าอิเกรงเวรขำขี้ขาล
ชิงฉวเขาไปไต่ไวกำกุ่ม
ผวมึงจะไต่พลอยชนสรวรรค
กุงจะคอบชมบุญมิ่งสักคราว
ไต่ความชอบดีเชื่องทองถวายเป็น
คึกขำเป็นไรแต่หลังมา

อย่าห้ามเลยตามที่เถิดทำเนา
จึงดาพมาไม่ได้จากลาวทอง
วนทองหลบล้อลลิตบมอ

กบทรายทองโตขึ้นจากเรอพลัน

ทุ่มทอศทวันอนเร่งร้นใจ
 โทโสเจ้ากรรมทำแค้นเขญ
 ผัวมาค้ำใจไปเซอเขญ

ร้อนกลิ่นส้มไหม้อระรวม
มั่งสอนหยายมิให้ใครเข้าหลุม
รอกนรกลลายชุมแล้วอิลาว
เหาะทวักกันเลิกเชิดฉิ่งฉาว
ผัวอิลาวเจ้าจะเลี้ยงเป็นอกญา
ไต่ย้ายายมาประดังพรั่งหน้า
ชอบมิกบัตตาเดียวแรงเรา ๘ คำ

มันเกล็ดงเขาเขยฝอยให้ไฟช้อ

๗. ๕๑๔ ๒๒ ๖๓ คำ
โลกของอภินิหาร ใช้คำ

กระบี่กระบพานลั่นสนั่นไป เพลง ๒ คำ

ฉกคคชฅไต้สืไต้เก็น

กรรมผลเข็ญทำให้ตัครอน ๔ คำ

โอ

โอพ่อพลาญแก้วของเมียเอ๋ย ใครเลยจะช่วยห้ามไว้ก่อน
 ให้ศกโกรธขอโทษวิงวอน โอค่อนรำพรรณรำไร
 วันทองเอ๋ยทำชั่วผิดไฉน ภูมามไม่ลคอกไค้
 จนเธอเคลือบแคลงแห่งใจ สิ่งที่ทำไว้ ไร่พลึงพลึง
 ไม่ชั่วก็ชั่วแล้วครั้นนี้ เหมือนจันทร์ยอศรีสิ้นแสง
 วลาหคตกลืนระดูแล้ง นัยวันแต่จะแห่งร้อนแรงรุม
 ผลไม้เคียงอกใบระบัดช่อ ผลผลิตเน่าจะหล่นสุ่ม
 ศกุนชาติจตุบาทร้องประชุม จะแย่งเหยียบขี้กกลุ้มระยำเป็น
 แสนช่อสุจริตไว้ทำผิด มิได้ป็นระคนชั่วระหกระเหิน
 หมอทายทักไม่ประหยักระมัดเกิน เพราะพระเอิญใจเร็วไม่รังรา
 ถึงผิดรักก็คงเป็นเมียน้อย ค่อยค่อยซ้ำซ้ำจะดีกว่า
 เหยียบเต่าให้เต็มบาธา คั่นลูกศกุนาไว้ในมือ
 มีวันนั้นโน้นจะโค่นปะ คงจะมีวันพระไปไหนฤา
 ก้อนไค้ทำใจชืดชื้อ อั้งออรบโกรธจะโทษใคร
 ชัดคตคตรอนกันเสร็จสิ้น จนให้มันชิงบินเอาไปได้
 ออกเอ๋ยจะคิคลันไค้ จนใจโอ้ให้พิไรครวญ โอค ๑๖ คำ

รำบ

แค้นเอ๋ยแค้นจิต
 เปนสตรีสามีร้างเรวณ
 แล้วชนช้างจ้อรอรออยู่นี้

สุกคิกฟมฟองนงกำสรวน
 ชายจะลวนหยามย่ำระยำเยา
 จะไค้ที่มันแล้วทนเจ้า

ท่านแม่ก็โลภมิใช่เขา
 เมื่อรูปทรงไม่น่าเสนาหา
 กิริยาหยาบคายมุกตล
 ลึงเลียงกลั่นไล่น้ำอาเจียน
 พิมเอ๋ยจนใจแล้วเต็มที
 จะคหน้าใครไต่ย่านสุพรรณ
 สุกที่จะคอก้านทานทน
 จะช่อนบีคมิคมุคไว้ที่ไหน
 จะไค้ความอายอิทธระอา
 แต่ถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงน้อง
 ไม่ว่างสมชมเคล้าเข้าหยอกเยย
 ครังนี้พิมผิตจริงจริงพ่อ
 น้องก็ไม่นอกในน้ำใจคค
 ทำไฉนผีสาธเทวคา
 จะจำตายห้องห้วงด้วยบ่วงแร้ว
 สุกสิ้นชีวันแลจะเหิน
 ซาติโน้นอย่าขอพบกลบรอย
 จะขอคอยพบแต่หม่อมพลายแก้ว
 กว่าจะลุ่มฟ้าแดนแผ่นดิน
 แก่นคิคพยาบาทลาวทอง

จะสมคเนเต้นเร้ายังยุ
 ราวหนึ่งว่ากากเกอเมะเมอตุ
 หั่วหูกังสค์ด้วยตาลยี่
 ผัวงามจะเปลี่ยนอายผัวผิ
 คายเสียเกิคเหินคึกว่าเป็นคน
 แต่เขาแลตากันแสงยงชน
 ผัวสองเปลี่ยนปนยังลิมตา
 ประเข้าเมื่อไรเหมือนแก้ผ้า
 โอ้อว่าพ่อพลายของเมีย
 เกินน้อยมิไค้พร้องสู้หนึ่งเสีย
 หนักเขาไกล่เกลี่ยอดคค
 หม่อมก็รออยู่เหลือที่จะอด
 เพราะกฎกรรมชำระย่าแล้ว
 เชิญช่วยไปลาหม่อมพลายแก้ว
 มาเฝ้าเกิคจะแพ้วอศภคอย
 คิร้ายตัวเป็นชั่วถ่อย
 อ้ายขุนช้างแต่ช่อหน้อยอย่าไค้ ยิน
 แสนเสน่หส์คแล้วไม่สูญสิ้น
 เทพเจ้าอมรินทร์เป็นพยาน
 ถึงตายแล้วคงจะปองมาประหาร

หักคอให้ม้วยวายปราณ
แล้วชักผ้ามาตะบิดผูกคอ
รวบรัดกระหวัดเข้ากับราวมุ้ง
เช็ดล้าง

พลัดตกจากเตียงเลี้ยงตำตง ^๕เงื่อนหลุกหลุกตกลงกระน้ำหางาย
ผีตายโหงเข้าชำประจำกาย

บัดนั้น

เหนือนทองหอบหายใจรวบ
บ่าวไพร่ตกใจไขว่หน้าหนี
ตกลงลงลิ้นประทุกันดังตึง

เมื่อนั้น

เสียงดังกลิ้งมาถลอกกลอน
เมื่อยมันชักขาน้ำตะโปก
แก่นตะโกนโวยเหว่ยมันทำไม

เมื่อนั้น

กลางคืนรณรมยชมหนักมา
คืนวันจวนรุ่งเคลิ้มหลับไหล
ตกใจตื่นไม่รู้เรื่องราว
ประจวบจอมคร่อมเท่าสี่ประจัน
ขอโทษแม่เกิดกลัวผีพลอยกิน

โมโหตานเคียดใจมนเสพ
ไม่ย่อท้อถอยหลังเหมือนอย่างกิ้ง
กระโดดคลุกกลงไปจะให้ตาย

๒ คำ
แทบจะตายวายวอดคมคมม้วย

สายทองวิ่งถลาเข้ามาช่วย
ยังระหวยร้องบอกกันออกกอง
วางวิ่ง่วนมาโคนฝาผนัง

๔ คำ
ใครถึงขยำขยี้ขยี้เทพจร

สี่ประจันนอนสายไม้คั่นก่อน
ม้วนนอนหัวหักตกกระโศก
ยื่นโซยกขึ้นเขย่งไปไม่ได้

๔ คำ
ลูกกูเป็นไรเร่งบอกมา

ขุนช้างนอนหอรอคอยท่า
หลายราตรีตากตาแก้วตาพราว

จนตัวนี้โค้งไถลเขาค้าง
โศกจากหอพุ่งยาวลงมาคิน
หกหันกลับหางายพลิกกายผิน
จึงชิงบินข้ามเสียดให้สิ้นแคลง

จะลุกต่อไปอีกก็ไม่ได้
 ทำช่วยนวลลีประจันพันแรงแรง
 ขุนช้างว่าฉันตะบันพันหาเส้น
 เส้นไหมเลียหมกหกแล้วคะ

บัดนั้น

แก้วนทองน้องกลายไม่วายชนม

ชบ

ถึงเคยถึงท่า

จะลงไปในเรื่องลัทธิระยำ
 อยู่แต่บนคพานรื่องว่า
 ว่าแม้วันทองจะบรรลีย์
 อุตลุดพันลวันช่วยกันแก้
 ไปดูไฉนน้องน้อยเกิดคุณชาย

เมื่อนั้น

จำเสียงไ้สายทองมันตัวก็
 ยังอาลัยถอนใจรอกานโกรธ
 เปลี่ยนใจไปมาหวนประวิง

เมื่อนั้น

หม่อมมรื่องให้ฤาไรเอามือเช็ด
 ชมสเทามระรกกกลินข้าง
 หม่อมจะขึ้นเสียงคุณแสนร้าย

ซัดสับยกอกให้ล่ตัวแขง
 แม่กำว่าเกินแกงไปแล้วะ
 ประแทเอนกับกระดูกเกะกะ
 ขยำกันเปะปะอยู่สองคน

๓๐ คำ

สายทองแยกกายสายสน
 วังคนรีบมาที่ท่าหน้า

๒ คำ

มายาแกล้งพิไรรื่องรำ

หม่อมพลายจะตีข้าหวนหวาคใจ
 ใครอยู่น่ากันยาเรียนให้ไ้
 กลับขึ้นไปจากเรือผูกคอตาย
 นิ่งแน่นนวลพันยังไม่หาย
 จะวอควายเลียแล้วคร้งนี้

๖ คำ

ขุนแผนแ้วสคิขตรีธวัณถ
 ไซ้สินมายาฤาว่าจริง

รวมพิไรตรีตรีกนกนึ่ง
 คักมีหลายสิ่งน้ำตาเล็ด

๔ คำ

ลาวทองรื่องว่าฉาไม่เช็ด

จะกลับขึ้นบรเพ็ดฤาคุณชาย
 บรเพ็ดพงข้างชมฉิบหาย
 ข้าจะโคตน้ำตายเลียแล้วคะ

๔ คำ

เมื่อนั้น

ผงเข้าทาระกายเคื่องจริงวะ
 ชีชะระโคคน้ำตาย
 แล้วจึงค่อยทำใหม่ให้เต็มประกา
 แล้วร้องว่าแนนางสายทอง
 ช่างใครตามบุญตามกรรม
 มาบอกกูโยอีคนพล่อย
 แต่เกิมเสริมส่งกันลงมา

ว่าเคยว่าแล้ว

ผูกม้าช้างเรวกูจะไป

บัดนั้น

ผูกช้างม้าวิ่งเป็นสิงคลี
 ที่คอนหยาบใส่หยาบจับยุ่ง
 เตือนกันว่าอย่าให้อะไรยับ

เมื่อนั้น

ชวนลาวทองให้เสพย์โภชนา

ชมตลาด

ชวนแผนนุ่งยกทองเจดสี
 ลาวทองนุ่งหิงห้อยชมไพร

ชวนแผนพริบไหวไม่คอกหนะ

นี้ขะอะไรปลิวมา

ไม่วอควายกลีบคีนมาหาข้า

เมื่อไรเล่าจะทำกูค้ำน้ำ

หญิงชู้กูไม่ปองอย่างพักรำ

มันตักรอนตรวน้ำกว่ากระลา

น้อยๆเมื่อตะกัโยมิว่า

ฝูงอิกาคำปลอศตลอดใจ

๘ คำ

พลายแก้วจึงสั่งยาวไพร

บ้านเขาชนไก่ประเดียน

๒ คำ

นายหมวกยาวไพรอิงมี

ของดีคิยรรทุกสัพคัย

ไถ่ถูกคาคเวยเสจรสรรพ

ไต่มาแต่ทัพฝากภรรยา

๔ คำ

ชวนแผนแสรงชันผนทรรษา

แลชำระกายาเยือกเย็นใจ

๒ คำ

พนเชียวอย่างคิระกำใหม่

แตงตัวอย่างไทยวิสัยวรรณ

ชุนแผนรักรักพรรคหนามชุน
 ลาวทองใส่เสื้อหงอนไก่อามครัน
 ชุนแผนใส่เสื้อเข็มขาวอย่างดี
 ถึงตระกูลประจำทองของประทาน
 ลาวทองห่มแพรสีน้ำเงินเพลา
 มุ่นมวยห้อยพวงดอกไม้กรุย
 ช้องหลานคำสำหรับใส่
 มีเลียบที่พามาแต่ต่างแดน

รำบ

ครันแล้วชนจากนาวิ
 พลึงสาวเวียงสาววัน

เสมอ

ครันเอ๋ยครันถึง
 ที่ประชุมช้างม้าไพร่พล
 ชุนแผนลาวทองร่วมช้างกัน
 พังละว่าไค้มาแต่อุไทย
 ยืนช้างจึกแจงหายคอน
 ถอนใจอาลัยเหลียวแลดู
 คึกในใจใคร่ให้ไปไถ่ถาม
 ชลนัยน์ไม่พึงหลังไหลเล็ก

คาคเขมชั้คลายกุนควงกุกัน
 ขลิบคันสีฟ้าดวงพศทาน
 ฟันแดงเกล็ดถึกเกี้ยวล่าน
 ใส่อวคชาบ้านโพกขลิบครุย
 ดวงเหมาะหลินปากเกาคูพรวาอุย
 ยักยันกันลู่เรือนรังแตน
 สอดกำไลเกลียวสุวรรณพันปลายแขน
 เมฆลากี่จะแม่นละกลกัน ๑๐ คำ

จะมาชนกรีนขมิขมิ
 ก็ผายผันตามมาทั้งสองคน ๒ คำ

ริมบึงนอกกรัวแนวถนน
 ค่อดนหลังบ้านจะผ่านไป
 สาวเวียงสาววันจึกช้างให้
 ลังคนขี่ขบให้ทันช้างกู
 ตรงกบเรือนท่อนวันทองอยู่
 สายทองบอกจึกใคร่รู้ว่าจริงเท็จ
 หักใจตามแต่ถนั้มนันตักเส็จ
 ลอยเชื้คมิให้เหินอายลาวทอง ๘ คำ

เมื่อนั้น

ผูกคอตายไม่วายทั้งใจปอง
ยิ่งระบมระทมทุกขแสนทวี
ตัวกูไม่อยู่แล้วให้ยาวยืน
ยัตินั้น

ร้องให้ฟูมฟายน้ำตา
ชুব

มาเอยมมาถึง

สรวมกอดพินเข้าเฝ้าร้อง
เล่าความที่ลงไปหาคุณชาย
ตั้งหนึ่งล่องน้ำเชี่ยวไม่เหลียวทวน
ผูกข้างม้าหายคอนผ่อนบรรทุก
เหมือนเต็ดก้านขุขมालย์ไม่ไว้ใย

สายเอยสายทอง
อัครันตันใจไม่สมประที

สร้างเอยสร้างให้

เลียงคนเลียงช้างเลียงม้า
ตำรงยืนเยียมหน้าต่างแลดู
พอทั้งเมื่อยได้ให้จำตาย

วันทองกำสรคอยู่ในห้อง
ย่าวไพร่พวกพ้องแก่ไว้พัน
ทั้งเจบอวยสัดที่จะผาผัน
ทวีพลางทางสื่อนไสกา โศก ๔ คำ
สายทองขึ้นมาแต่คืนทำ
ตรงมาสู่ห้องวันทอง เพลงเรว ๒ คำ

วางตะขิงเข้าไปในห้อง
กรรมของน้องจริงจริงยิ่งวิญจวน
บรรยายให้ฟังถวิล
สั่งกันถ้วนวิบริกจักจะไป
เกษมสุขเหินหาเอื้อเพื่อไม่
จะไปบ้านเขาชนไก่ประเดี๋ยวนี้ ๖ คำ
เคราะห์น้องเป็นได้ไม่พอที่
สองนารีรำให้ไปมา โศก ๒ คำ
เลียงอะไรนอกบ้านอิงนักษณา
แหว่ฉวาสำเนียงเลียงหม่อมพลาย
สำคัญรู้ผัวจะไปใจหาย
นึกเลียดกายตะลึงชงแง้ง ๔ คำ

ทชอย

เมื่อนั้น

รอรักเมียเลียกายรูปทรง
 พิมพ์ยังงามนักหนา
 เคลิ้มทำแยะกายพรายพริ้ม

เมื่อนั้น

ไต่ยีนข้างๆไม่ใครว่าไว้
 ปากใจหนอไม่เหมือนกัน
 ไม่รู้ว่ชาวไต้ไผ่สาละวอน
 บินตลิ่ง

ไต่เอยไต่ยีน

จริงๆหยอกบอกมาอย่าเยาะเย้ย
 เราก้เชื่อรูปเราว่าเพราพริ้ง
 จิบคางสั้นนี้ใครเราไต้ชม

อย่าเอยอย่าว่า

เชื่อกิรูปงามเลื่องลือ
 หม่อมฉวีงามทรงเมียจริงรัก

ชมกันเถิดเมียเยี่ยมหน้าต่างทยาน

เมื่อนั้น

เท่านั้นเถิดอย่าว่าวุ่นวาย

ขุนแผนเหลือบเหนยังพิศวง

อาลัยหลงทักแน้อเจ้าพิม

อื่นไต้เหินมาไม่ปานข่ม

แย้มยิ้มให้คิดขวยใจ ๔ คำ

ลาวทองสรวลว่าว่ามันไต้

ว่าไม่อาลัยคัตรอน

ฉิ่งแสรงแหล่งสำคัญให้สังหรณ์

แม่นรู้แล้วชาวคอนไม่มาเลย ๔ คำ

ไครนินทาข้าต่อหน้าเหว

มือข้าเคยหยิกปากคนคารม

ปะแม่หญิงคงจะตามมาสู้สม

กูปะลัมนะตองค้อย่าหนีมือ ๔ คำ

ขอไปทีเถอะซาหาไม่ๆ

เมียจึงอออยู่ข้างบ้านแต่งงานการ

จึงไปสมัครหาอนมาสมา

ช่างไม่อายชาวบ้านเลยคุณชาย ๔ คำ

ขุนแผนกลบเกลื่อนเลียให้หาย

มันจะสายแต่จะร้อนอ่อนแรงคน

ว่าพลาทางให้เค็รผ่อน
แล้วขี้ข้างไคลคลามากกลางพล

ไปก่อนไปหลังอย่าสับสน
จรดลออกทุ่งคักตรงไป

กราวนอก ๔ คำ

โทน

พึงเฮยพึงอา

๕
ขคหางคลาคคล่องว่องไว
กิริยาไวหน้าปรอยหาง
เทวีกเส้าตัวกลมสมยาว
เลี้ยม่องไม้แซมเลี่ยนโทนค
งามรูปแต่ละอย่างกว่าข้างพลา
พึงละว่าตามคิตชิตมา
คักทุ่งมุงไม้พุ่มไพรวัน
เมื่อนั้น

ชบลงกับหน้าต่างคอปัย

ยคั้น

พามาที่นอนผ่อนสมประคิ
ฉนั้นคาคน้ำใจหม่อมพลา
แก้ว
ไม่ช้าคอกแม่คงจะได้รู้
เมื่อนั้น

เปลี่ยนใจนึกไขว่อลวน

แสนฉลาดหลังคักไม่มีไหน

ขี้ใหญ่สเทินคิมี่พิทาว
วังวางถูกทำนองทุกฝักาว

หางคอกตาขาวกระกลาย

เม้มโอยฐูขันขงามขนาย

สีกายคำขลี่ยหม่นมัน

ล้อเล่นเจรจากันขันขัน

หยอกกันมาในสัปคัย เช็ค ๘ คำ

พิมเห่นฉวไปลมจัย

จะคินกลี่ยมาที่นอนคเณที่ โอค ๒ คำ

สายทองเข้าประคองนางโฉมศรี

พคเอาใจน้องพิ้งรอกุ

เห่นแล้วคงจะกลี่ยมาอยู่

ปลอบกันข้างทางขู่กันสองคน ๔ คำ

ขุนแผนชวนจิตคิกสับสน

เหลียวมายลบ้านรำคาญครัน

พิศดูเมียใหม่ที่ได้มา
ปรนนิบัติอื่น ๆ ก็ทั้งนั้น
อังกวักคักต่งเงี้ยว
อาหารหยายกายเป็นอาภิน
พิมเอยเพียงอาลัยอยู่
ไม่เขื่อนประอะเหมื่อนลาวชาวพนา
จะเพราพริงก็ไม่ยิ่งหย่อนแก่กัน
ไต่ยงอนลาวอ่อนระทวยทก
ไยราณว่าอย่าให้มีเมียสอง
แสนคนึงรำพึงมาตามทาง

บัดนั้น
ทำผอักษิตจางหมางอันใด
เมื่อนั้น
ข้างกลอนขย่อนโยกโรคประทะ
หม่อมเอยหม่อมชา
จะกลับไปหาเมียไปแต่ตัว
ส่งเสียจากข้างไว้วักกลางป่า
มายาแสรังขย่อน้ำตาเจือ

๒๘

ทรวทรวงขนงหน้าตุ้มคัมสัน
แต่ล้าคัญทรลักษณด้วยการกิน
ช่างกระไรเลยเคียวกินเสียสิ้น
มลทินรังเกียจเกลียดระอา
การกินรู้สารพัดจักหา
น้ำมือโอชาอร่อยรส
สิ่งล้าคัญลบล้วนก็หมด
กลเม็ดปรากฏทั้งสองนาง
ทันต้องตำราไขว้ใจหมาง
หน้าเผือกเลือดจางพลางถอนใจ

๑๒ คำ

ลาวทองถามว่าหม่อมเป็นไร
ถอนใจใหญ่คอแห้งกลืนเชพะ ๒ คำ
ขุนแผนตอบว่าไม่คอกหนะ
ประหนึ่งจะอาเจียนเวียนมึนมัว ๒ คำ
รู้ทำแล้วคะเจ้าคุณผัว
ฉนนกลวมนันก็ไม่มิกเมื่อ
จะยอมม้วยมรณาเป็นเหยื่อเลือด
ข่นว่าโอเนอกรรมทำรำไร โอค ๔ คำ

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๙ นครราชสีมา

๒๘

จึงเอ่ยจึงว่า
ฟ้าผ่าฟ้าเกิดให้ผิคลไป
ลาวทองน้องข้าอย่ารำ
นี้จริงฤาเล่นลองลอง
เนออนมันไม่ปราธนา
ชุ่มมันไว้ฉันได้ ยักยาว
ว่าพลางสัพยอกหยอกเข้า
หน^๕ข^๕แย^๕เทม^๕ที่
คนเกอ^๕เออ^๕เรอ^๕น^๕ค^๕ข^๕ัน
จะ^๕ส^๕น^๕ง^๕า^๕ม^๕เล^๕ีย^๕แล^๕ว^๕เจ้า^๕ม^๕อ^๕ล^๕อ
ร^๕อ^๕ง^๕ให้^๕ป^๕น^๕ส^๕ร^๕ว^๕ล^๕ส^๕ำ^๕ร^๕ว^๕ล^๕ร^๕ำ
ระ^๕ย^๕ะ^๕ท^๕า^๕ง^๕ที่^๕จะ^๕ไป^๕ย^๕ัง^๕ย^๕ัก^๕ย^๕าว

อะไรมันไม่น่าร้องให้
ข้าไม่ได้คิดคำนึงถึงวันทอง
มองดูแล้วทำเอามือขยิบ
เลื้อย^๕ส^๕ม^๕ิง^๕เม^๕ีย^๕ง^๕ม^๕อง^๕จะ^๕ก^๕ิน^๕ล^๕า^๕ว
เห^๕น^๕ว^๕่า^๕ล^๕า^๕ว^๕ท^๕อง^๕ก^๕ำ^๕เ^๕า^๕ะ^๕ส^๕า^๕ว
ค^๕ั^๕ง^๕เ^๕่^๕ง^๕เ^๕ร^๕ว^๕ง^๕ร^๕า^๕ว^๕ก^๕ั^๕ย^๕เ^๕ล^๕ง^๕ป^๕ล^๕ี
ต^๕อ^๕ง^๕เ^๕ำ^๕ไ^๕ค^๕ร^๕ว^๕อ^๕ก^๕จะ^๕ห^๕น^๕า^๕ย^๕ห^๕น^๕ี
เ^๕า^๕ม^๕ือ^๕จ^๕ื^๕ท^๕แ^๕ก^๕ั^๕ม^๕ก^๕ระ^๕แ^๕ม^๕ล^๕ือ
ล^๕า^๕ว^๕ท^๕อง^๕เ^๕ล^๕ือ^๕ก^๕ล^๕ัน^๕ก^๕ั^๕ห^๕ว^๕ร^๕ือ
ค^๕ร^๕า^๕ย^๕น^๕้ำ^๕ค^๕า^๕เ^๕น^๕ค^๕อ^๕ห^๕ม^๕อ^๕ม^๕แ^๕ม^๕ว^๕ค^๕ร^๕า^๕ว
ผ^๕ิ^๕ค^๕ห^๕น^๕้ำ^๕เล^๕ีย^๕ไ^๕ห^๕ม^๕เ^๕ก^๕ิ^๕ค^๕ให้^๕ข^๕ำ^๕ว
ข^๕ำ^๕อ^๕า^๕ย^๕แ^๕ก^๕่^๕ข^๕ำ^๕ว^๕ข^๕ำ^๕น^๕ร^๕ำ^๕ค^๕า^๕ญ^๕ค^๕ร^๕ัน

๓๒ คำ

ชมดง

ว่าเอ่ยว่าพลาง
พิศพรรณมิ่งไม้ ในไพรวัน
กาหลงแกแลกลา
พลวงหนูพลวงใหญ่พลับพลวง
ปริงปรางปริกเปราะปรูปรอง
ตะแบกตะบากเต็งรังหูกวาง

ชวนนางให้ชมพนาสันต์
แจ่งจันทนกระเจิงจิกจวง
มุนมันไมกลามูกหลวง
มะไฟพวงห้อยระย้าริมทาง
มหาหงเหียงหาดเสลาสล้าง
ตะเคียนช้อยเค็ดคางทั้งแคแตร

ไซ่เนาชนนสนุ่นเสนียค
 โกงทางตุมกาตุมแก
 ช้องนางข้างน้ำวรอยหัก
 กระแตกกระต่ายกระทั้งคิตกรังคัง
 กุ่มบกพรหมคคคินเต่า
 แม่ยายปกคั่นลูกเขยตาย
 มะเคือคินลำควนคองราชคัต
 ประยงค์แยงแย้อย่างขอ
 เหลาหลกลางลึงลานเสลา
 ไข่ผากโพยายพิคแพว
 ช้เหล็กเลอตเหมือกคณร้อยคุณ
 ลักกระจันพงจาบจันหนา
 สนนสร้อยสนธิเกลบสนธิทเล
 ข้อยายหางกรายมะเกลอ
 ผลมะเคืองามคังขมมราต
 นาริษฐ์สคทระวังระแวง
 เลียคายเมียบเลียใจน้ำตาปรอย
 รำพึงพลางมิไค้มีความเสยย

๓๐

ลีเลียคลีสนหวายแล้
 หว่าแห้ววายเว้าวัง
 ลีลกลักครีลลิตธิแซมมสัง
 มตาตค้องคั่นสพรังกะตังบาย
 นกเขาเงากระทิงมหิงษ์หาย
 กระลำพักผีฟ่ายพุงคอ
 กำจิกกำจายจิงจ้อ
 สมิสมอเสม็ดช้องแมว
 แมลงเม่าหมากมากแต่่งแต้ว
 เกกแก้วพิกุลกรรณการ
 เข็มยี่สุนคางแดงมะค่า
 เถาสบ้ำลำบิคขมึนเคือ
 คินจรเข้ย่างทรายตาเลือ
 เห็นมะเคือสกกคกคายแดง
 ข้างในล้วนกิมิชาติย่อนแสงลง
 บุราณว่ามีไค้แกล้งกล่าวเลย
 รูปงามใจถ่อยนักพิมเอีย
 ทำเปนเฉยชมไม้มาแกนแกน

๑๑
 ๑๒
 ๑๓
 ๑๔
 ๑๕
 ๑๖
 ๑๗
 ๑๘
 ๑๙
 ๒๐
 ๒๑
 ๒๒
 ๒๓
 ๒๔
 ๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

แล้วปลงช้างม้าหายคน
บ้างหาพนจะหุงเข้าสี่ไฟ
สบายใจเต็มรำทำเพลง
บ้างโจนลงในหนองคนองคำ

๙ ๙ ๙
 เมื่อยเมื่อนั้น
 ๙ ๙ ๙
 ไยนางพลึงยังนั่งเคอะ
 ๙ ๙ ๙
 เร็วเร็วไปอาบน้ำชำระกาย
 ๙ ๙ ๙
 แกร่อนจะได้ม่อนบันเทาทุกข
 ๙ ๙ ๙
 ลาวทองพลึงตามมา
 ๙ ๙ ๙
 ถึงท่านว่าทำถึงถิ่นไทย
 ๙ ๙ ๙
 ที่เขาไม่เคยเห็นจะชวนกัน
 ๙ ๙ ๙
 จะระบอเล้าเป็นเรื่องราว

แตกเปรี๊ยงรอนนกกเหลอสแสน
 ขอบหนองแน่นสัถยอชิต
 ถามข่าวยอกว่าน้ำสนธิ
 ลูกกั๋งปลานินทิกก็เห็นตัว
 จะหยดอาบน้ำท่าแก่ปวศหัว
 ลมตกจึงผัวจะพาไป

เห็นอยมาข้างนอนเติร์ไว่ว
เก็บผักตบกินได้ข้างอาบน้
โคงเฉงชกต้อยปะเตะปล้า
เอาโคลนมอมกัันระยำเขอนเลอะ

ขุนแผนชวนลาวทองว่ามาเถอะ
เรียกแล้วยังเซอะไม่ว่าใครลูก
ล้างเหงื่อเสียให้สบายจะไต่สุข
แลดูหนองฤๅสนุกเป็นพื้นใจ
หทัยผ้าอาบพาดข่าเอามาให้
แก้ผ้าอาบมันไม่ไ้เหมื่อนเมืองลาว
แบกเขยวียงพนสนั่นฉาว
ว่าหญิงลาวหาไ้ไ้ไ้สก็๑ ๘ คำ

หม่อมเฮยหม่อมชา
โกธธาลาเข้าแย่งข้อ
ยิ่งกว่าเป็นเบือไม่มีอาย
ขุนแผนขอภัยไ้ว่าเกิน
น้ำเฮยน้ำใส
ขุนแผนลาวทองภรรยา
ลืคนบรรเทิงเวียง
เหินบัวหลวงเฝื่อนชมบรรทม
อันวอนหม่อมช่วยเก็บมาให้
ลาวทองว่าหม่อมเป็นทหารฮัก
ขุนแผนว่าในน้ำไม่เห็นตัว
ถึงอย่างไรก็ไ้เห็นหน้าตา
อย่าประมาณลั้ตวน้ำปลาเท่า
จะเอ้อเรือเก้อปล่าวฮักฮือ
ลาวทองว่าไ้ฮือไ้ไร
เก็บให้น้องหน้อยเบิดเจ้าคุณ
ขุนแผนว่ายแหวกแทรกเก็บบัว
ลาวทองมาช่วยพิชให้ทัน
ลาวทองพลึงร้องหวัดหวาด
ไ้ไหนปลาเล่าเปล่าไม่มีวิ้วแวว

เสกสรรสร้างว่าน้อยไปๆ
ทำฮักหือจะใคร่หยิกให้ยับเยิน
คมค้อนเมียงม่ายระคางเขิน
ล้อหลอกหยอกเินกันไ้มา ๔ คำ
อาบเล่นเย็นใจหรรษา
พลึงเสน่หาสองนารี
ชุ่มชื่นชำระกายซัดลี
ยินดีจะใคร่ไ้กั้ล้นน้ำฤก
ขุนแผนว่าไ้ไ้ไ้เกรงปลาหมึก
จะทำคักอย่างไรกั้ล้นปลา
บนบกยังชั่วคักกว่า
สู้กันไ้ไ้หลายท่าด้วยไม้มือ
ขบสำคัญเข้ามิชวตฤ
ก็จะเป็นแต่ชื้อว่าตากฤ
ไ้ไม่พอที่ไ้ไ้ไ้ไ้ไ้ไ้
ถวายเป็นพระเออยุญด้วยกัน
แล้วทำกั้ล้นประคักน้ำทำตัวสั้น
ปลาหมึกมันจะกินพิเสียแล้ว
เอน้ำสาตเป็นไ้ไ้ไ้ไ้ไ้ไ้
หม่อมพลายแก้วลงน้องให้ตกใจ

ชนแผนมุกตลึงจิงว่า
พนม้นหักเขี้ยวหลคมุคหนีไป
แล้วแหวกว่ายร้ายเกียสตัยงก
สองคอกสั่งให้ไม่รอรัง
จิงเจ้าลาวทองไม่ว่าเล่น
ถูกของข้าแล้วกระอย่าแอ้อ
แน่เจ้าลาวทองน้องพิ
หนองนี้แสนแล้วแก้วเมียรัก
อุดรทศต้องพิจะเป็น
ร้องบทเชิดฉิ่งกลอนลคร

คลาเอยคลาไคล
ชนแผนมิได้ช่วยระคาง
น้ำแหวกแตกฟองลของฉ่า
ละลอกแซะระฝั่งและชุก

หม่อมเอยหม่อมชา
เล่นอะไรเช่นนี้ไม่รู้ตัว
เอออะไรไม่อายเขาย่างดา
เขาจะหัวเราะในใจ

กต

นี้หากข้าชิงชกปลาก่อนไค
แม่นหาไม่ไไหนจะรอกณะจิงจิง
เลือกจงแต่ที่แดงคุมตั้ง
เหมือนมั่งสังของใครเคียบเต็มมือ
นำใคร่เคล้นคลึงคลำขยำถือ
ไม่เหมือนจริงฤาซ้อนควัก
มาเล่นเรื่องเกิตก็สนุกหนัก
นงลักษณ์สามนางเปนกินนร
ไล่กันเล่นในน้ำสโมสร
ตั้งท่าเหาะร่อนไล่สามนาง เลิศ ๒๖ คำ
เลี้ยวไล่ย้อยูกกั้นทาง
แข่งเคียงมิได้ห่างราษฎร
คลินเป็นข่าเต่าปลาคนสนุก
อุกคลูกอลหม่านทั้งขงขัว ๔ คำ
เป็นข่าเมื่อไรนี้หม่อมฉัว
ยิ่งกว่ามัวลำโพงตระโกรงไป
คนออแต่ลวนข่าวไพร่
เล่นควยไม้ไค้อย่างนี้ ๔ คำ

เป็นเอยเป็นไร
 พี่เลี้ยงเล่าก็เล่ากับสามี
 บราณว่ามีเหล็กก็เหมือนพรา
 เพียงนี้ไม่พอจะหนักเบา
 พลังไล่ไขว่คว้าสองสาวศรี
 สาวเวียงขี้ขี้ของทำนองเคย
 เถ่งโตเหลวไหลละลาบพาต
 สองนางวิ่งโครมโรมรุม
 ทำเป็นพิโรธโกรธชิง
 จริงใจนี้ใครอยู่ลึงเล
 เมื่อนั้น
 ทำเช่นนี้สุดที่จะทานทน
 หากว่าฉันมาแต่ผู้หญิงสาม
 ไม่เล่นแล้วลมพานได้ ใจสั้นรว
 ล้ารอกกรากอาเจียนเสียให้หาย
 เล่นกันเถิดตามถนัดไม่ทักท้วง
 ลาวทองขึ้นเสียจากหนองน้ำ
 ผลัดผ้าเสียปล้นมันไคลคลา

๓๔

ชู้เมียของใครเมียของพี่
 การกขของใครทำไมเรา
 ต้องกฎเขาวัวไว้แล้วเจ้า
 อย่าขึ้นซัดเปล่าเปล่าหน้อยหนึ่งเลย
 จีบลองใครจะดีกว่ากันเอ๋ย
 สาววันเคยและชำระกำกุ่ม
 ส้มกับลำมากเกือบกับคุ่ม
 ตกหลุมในน้ำคะมำเซ
 เกรงลาวทองจะหงส์จิ้งห็นเห
 โดยคนเฝ้าให้ที่ทั้งสองคน ๑๐ คำ
 ลาวทองว่าทำไมไขว่ล้ายสน
 ล้ายคนเล่นเล่ห์จะเทครว
 ลวนลามคุ่มเหิงฤาคุณผัว
 แม้นเกิดกลัวแน่นคอจะขอล้วง
 เปนตายสินทองน้องสินห้วง
 ทำดังว่าดักยวงกันไค้มา
 เพ้อพราว่าพรรณบ่นขำ
 สู้ฉายาชมรมร่วมไพร

๔ คำ

บัดนั้น

ชวนกันจะตามลาวทองไป

นางเบี่ยงบิกบักไม่มือ

สาวเวียงว่าแต่ไหนมาไต่หน

จึงเอ่ยจึงว่า

นายโรงอุธรุทธเมืองไทย

สองตัวสามตัวมันพิวพัน

ทรวทรวงระเหิดระเหินเกินข้ามชอน จะบินร่อนไปข้างไหนก็ตามที่ ๔ คำ

บัดนั้น

เสียใจด้วยหม่อมไม่ไยคี่

ไม่ช้าจะไต่เห็นกัน

หมายใจจะไปบอกน้องรัก

ขุนแผนครั้นสาววันไป

สมจิตคิดแล้วนะแก้วตา

รู้ข้างๆ ไม่น้ำใจเรา

จริงจริงอย่างกริ่งหวั้นระแวง

จงจิตคิดมาจะปลุกฝั่ง

มากกลางทางพยายามไม่ขาดคั่น

ว่าเอ่ยว่าพลา

ไม่คลุกคลีที่ถนอมด้วยกรุณา

สาวเวียงสาววันรู้ชญาครัย

ขุนแผนยกมือไว้ทั้งสองคน

แย่งยอชุลมุนวุ่นสับสน

แต่พอจนถึงบ้านหน้อยเป็นไร ๕ คำ

ไม่สมหน้าตาฤาไฉน

จะเป็นไรเจียวเจ้าลาวกีนนร

ปล่อยกีนนรวันไปเสียก่อน

สาววันน้อยจิตคิดขี้คิด

ขวยเขินสเทินที่คั่นควัก

พยายามคาดคั้นเคียดคอกอก

ยลาวทองให้อีกหลักด้วยโกรธา

ยักสาวเวียงไว้แล้วจึงว่า

มุ่งมาดมาแต่หน้าเมืองกำแพง

นี้แน่เจ้ามิไต่แยกสรวสรว

อย่าพลิกแพลงหนมอดคอก

ถวิลหวังจนกระทั่งบุญถึง

กึกเกะกะจึงไต่ละเลยมา ๑๐ คำ

สัพยอกหยอกนางทรรษา

ฉวยคว้าจับต้องแต่ปลายมือ

พาชมคองบษบันเล่น
เร่ร้ายชายแฝงเข้าคองปรีด
ได้ทวงที่ที่ในเชิงทางสังวาส
เบี่ยงย้ายพอให้รู้สึกตัว

บัดนั้น

คิดใคร่อยู่ใจไหวทักทัก
อะไรเลียมเล่นเช่นนั้น
ฉันนี้ประกาศชาติข้า
ไม่อาจเออมเลยล่วงให้เกินศักดิ์
ไม่รอดชั่วกลัวเขาจะสำรวล
แล้วสาววันคงจะวันไปยังยุ
จะก่อเกิดวิเวทชุลมุล

สาวเอยสาวเวียง

ข้าห่อหิวพามาจากบ้านเมือง
ลาวทองมิใช่ช่องจะโง่โง่
เราขึ้นแข่งแรงเรียวคงตามใจ
ทำไมกับนางเลอะเคอะสาววัน
จะยุยงอย่างไรอย่าพรั่นพรึง
กลัวเสียสรวลถ่อมควรแต่ช่วงไซ้
สุขแต่ใจతోใจเขาเป็น

๓๖

แทรกเร้นมาให้พ้นคนอยู่
รกชอชคกกลัดกอบัว

ก็แอบอิงพิงพาดเข้าเฝ้ายั่ว

เห็นขแนมแกมกลั้วระคนรัก ๖ คำ

สาวเวียงอกสั่นพรันหนัก

ทำพลิกผลึกแล้วกล่าววาจา

มันไม่ดีหนานายพ่อคุณชา

เลี้ยงเป็นทาสข้าจึงจะควร

พิศพิศตรอยู่เข้าเฝ้าเห็นหน้าสรวล

อย่ายียวนหยอกเข้าเลยเอาบุญ

ลาวทองหล่อนจะคุห็นหุน

หม่อมจะว่าคาญช่นระคายเคือง ๘ คำ

อย่าหลีกเลี้ยงช่อนั้นจะปลดเปลื้อง

จะกระต้างกระเคืองก็ผิดไป

จะทำแต่โมโหหาเป็นไม

ไว้ธธณาครียไมคุดึง

มันไม่ขันที่จะเข้ามาหวงหึงส

ข้อที่ซึ่งพิศพิศตรอยู่เข้าเฝ้า

ยศศักดิ์ทำไมได้ไม่ว่าเล่น

ในตาเห็นว่าดีไม่หนีตา

หนานไม่ชั่วอย่ากลัวร้าง
 คนแล้วไม่เพี้ยนผิดตำรา
 น้้นเนื้อแม่เอียนนางพินาง
 เป่าเรอนเผื่องฝาทำมิกชิต
 ถึงแก่ก็แต่กับลาวทอง
 อย่าทำแซห่างแหรกระคัก

ว่าเอ่ยว่าแล้ว
 แปลกเปลี่ยนเหียนหันผันประลอง

ต้องล่วนนางลักษณคินักหนา
 จะเป็นหม้ายผัวอย่าอย่าพึงคิด
 ถึงจะแก่อ่อนอย่าหมางจะคางจิต
 ไม้อ่อนตอกตะปัดผูกมัด
 เรียกพินางตามทำนองควั้ยปากถนัด
 ใฝ่ใชจึงจะมีรักไม้สองน้อง ๑๗ คำ
 พ่อพลายแก้วชิตชมประสมสอง
 เกล้าคล่องว่องไวไปมา ๒ คำ

พระราชนิพนธ์

บทละคร

เรื่องขุนช้างขุนแผน

(ตอน ๒)

ตั้งแต่ขุนแผนครองหญิงนางลาวทอง

แล้วกลับคิดถึงนางวันทอง

จนถึงลักพานางวันทองไปอยู่ป่า

(ต้นฉบับดั้งเดิม)

ข้าพระพุทธเจ้า ขุนสารวัตรอักษร จำลองพระราชนิพนธ์
 ขุนแผนคำร้อง ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ขอเดชะ

ข้า

เมื่อนั้น

ให้วังเหมาถึงเจ้าลาวทอง

ไปเป็นชาวสทิงเวทนา

เคยเป็นสุขเข้าคำแต่ลำพัง

เช่นลูกเมียอายอนเหมือนอย่างนั้น

บ้านน้องของพี่ระว้าง

เคราะห์กรรมจำพรากจากไกล

ร้อนเหมือนไต้ตามลามเลีย

ไม่มีความสุขเฝ้าทุกข์ร้อน

แต่ฟุ้งฟองนองคร้านาสล

ยิ่งน้อยจิตคิดแค้นขุนช้าง

เพียงนี้มีหน้ายังซ้ำพอง

อนิจจาวิสัยประดาเลีย

เป็นมิตรคิดร้ายมาหลายครั้ง

ขุนแผนกำสรดเสวราหมอง

เขาร้องฟ้องต้องติดอยู่ในวัง

ไอ้อนิจจาการข่มมักเจ็บหลัง

จะต้องนั่งตรากตรำทำสทิง

ผัวมันคิดขบถโทษควรถึง

เคยหยอกเย้าเคล้าคลึงผิวเมีย

ทั้งแตกดวงใจเอาไปเลีย

เลียเมียเก่าใหม่ทั้งสองคน

ยามนอนโหยให้ระเหระหน

คิดแต่จวนอยู่ด้วยกันกับวันทอง

มาผ่ากลางวางเข้าเป็นเจ้าของ

จนลาวทองต้องติดเป็นคนวัง

มันไม่ให้มีเมียด้วยเขายัง

เออจะนั่งน้อยหน้ามันว่าไร ๑๔ คำ

รำบ

เมื่อยเอ๋ยเมื่อยเรา
 ชี้เกี่ยจเกลียดความยิ่งยามไป
 มันก่อกรรมจากจะแก้แค้น
 ลักวันทองพาหนีให้ลึกลับ
 ถึงจะติดตามไปก็ไม่พวัน
 ให้มันสาสมใจร้องไห้โฮ
 จะไ้เล่นเหินกันวันพรุ่งนี้
 งุ่นง่านตานเคียดอยู่ในมุ้ง
 ลุกจากที่นอนถอนใจใหญ่
 เบียดประทุลงเรือนรียคลา

มาเอ๋ยมาถึง
 เล่าความให้ฟังแต่หลังไป
 น้อยจิตคิดแค้นชวนช่างนัก
 มันร้องฟ้องกล่าวโทษโรธทัณฑ์
 ปองผิดคิดร้ายมาหลายหน
 ตั้งใจเลียดส่อทรยศ
 ลุกจะลักพาวันทองหนี
 ให้มันนั่งก้มหน้าน้ำตาเล็ด

มันจึงเข้ามาเป็นเจ้าผัวไ้
 ทนงใจของทองว่ามีทรัพย์
 ทดแทนลวงไ้ให้ถึงคืบ
 มันจะปรียเอาใครอ้ายเฉโก
 จะชัยมาผาพันให้วิ่งไ้
 โยโสว่ามีทรัพย์นี้กระบุง
 เอาให้สิ้นสมประคัตออกผล
 ไม่หลยเลยจนรุ่งชนแก่ตา
 ออกไปนำต่างล่างหน้า
 เกิรกำกาวยาวมาด้วยชัคใจ

๓๐ คำ เสมอ

เบียดมุ้งปลุกท่านคุณผู้ใหญ่
 จะจำไ้ไกลอำลาไปสุพรรณ
 ลุกรักเหลือที่จะอดกลั้น
 เลียดแรงเป็นเกลอกันมันคิดคด
 เมียลูกสองคนก็จนหมด
 ไปปครำไปอ้ายคนเท็จ
 ทำให้ถึงทแถมเผ็ด
 นั้นแหละจึงจะเช็ดผ้มอกัน

๓ คำ

เมื่อนั้น

แม็กแกกกงกงัน
เจ็บไข้เจ้าจะไต่อยู่รักษา
เสียได้ไต่ว่าเจ้าไม่เคย
หาเอาใหม่ลูกสาวชาวบางกอก
เจ้านายชยเลียงถึงเพียงนี้

เมื่อนั้น

มิใช่ลูกไม่ได้ทำราชการ
ขุนช้างมั่งมีแต่เงินทอง
อย่าห้ามลูกเลยแม่ไม่ละลด
มันเอาเมียของลูกไปเป็นเมีย
กราบเท้ามารดาแล้วว่าไป
ฉันขอกราบลาคุณแม่
ช่วยอวยชัยขอให้สวัสดิ์

เมื่อนั้น

จนใจอวยชัยให้ลูกยา
เวทมนตร์คาถาวิชากร
พอจะคิดสิ่งใดให้สมคิด

เมื่อนั้น

โดยควนร้อนใจไปจัดการ

๕๐

ทองประสีห้ามลูกตัวสั้น
วันทองมันก็ชั่วแล้วอย่าเลย
ฟังคำมารดาเถิดลูกเอ๋ย
อย่าสืบพันธุ์มันเลยแสนอัปยศ
ทั้งามคิมคอกอย่ารู้
ไม่พอที่จะให้เคืองขมมาลย์ ๖ คำ

ขุนแผนตอบคำที่ว่าชาน
เป็นทหารเลื่องชอลอยยศ
มันจงหองทำให้ไต่อัปยศ
จะแก้แค้นแทนทศให้ถึงใจ
จะนอนกลิ้งนั่งเสียกระไรไต่
วันเป็นวันธงชัยฤกษ์ดี
อย่าครั้นคร้ามว่าจะแพ้แก่อ้ายผี
คุณแม่อยู่อย่าไต่มีโรค ๗ คำ

ทองประสีอันนอนไม่ผ่อนหา
อันไพร่ยิพาให้แพ้ฤทธิ
ทศกษณาจารย์จึงประสิทธิ
ราชทัณฑ์ความผิดอย่าพะพาน ๘ คำ

ขุนแผนผ่องแผ้วเกษมสันต์
ให้ทันฤกษ์ศุภวารจะได้ไป

๒ คำ เสมอ

เมื่อครั้งไปตีเชียงทองได้
ก็ย่ำยแหวนเพชรทพงซอ
แล้วโพกผ้าประเจียดพันมงคล
ประจักษ์พาพินยัน

เคชะคาถามหามนตร์
เป็นยักษย์คอดองกันเข้ามา
องค์ผ่องแผ้วแจ่มจรัส
ตามเกล็ดนาคาจรด
แล้วตรงเข้าไปยังโรงสีหมอก
การวาวการเงินอร่ามไป
อาณปรุฉลุลายกระหนก
เบาะอาณพานหน้าพานท้าย
เหยียบยโกลงโผนแผ่นขึ้นหลัง
สีหมอกแผ่นลำพองคนองแรง

ม้าเอยม้าหมอก
หุกระหนกยกหน้าย่างยตร์
ชัยควบพริบไหวไว้อง
เยื้องเตยย่อท่ายเอนค

๔๒

นิวชไล่พิรอกเคยนัยถอ
คคมีชมเล่นสองสามวัน
ของท่านวัลลย์ประคนไม่มีพรัน
ร้ายเวทสำคัญภาวนา ๓๔ คำ ตรี
โหงพรายกุมารกล่นมากนักหนา
ขุนแผนแหงนคู้ฟ้าฤกษยน
หมอกเมฆมิได้กลัดพโยมหน
หลีกพ้นผัหลวงกาเลไท
ถอดขลุ้มออกแล้วเอายังเหียนไล่
ไบโพธิ์หน้ากำไหล่พพราย
รักอกคาคมนักระสันสาย
หนึ่งข้างขวาซ้ายลายพนแดง
เหนียวรังสายถอกระทัยแผง
ออกกลางแปลงนำบ้านร้านวน

๓๐ คำ เชิดฉิ่ง

มิขวัญพาคหอกแซมชน
อกใหญ่ทานทนคู้
ขึ้นอย่างย่องอยู่กบ
แต่เด่นถูกถมพยศ

แท้ไทยเทียมเทศลาประสม
สถิตที่ทวนเลี้ยววลค
ออกสู่สี่กหลายหน
อัครของเราควนไช

๔๓

คังหมักพรมหม่นมนมรกต
เหี่ยมห้าวทรหคบันไฟ
ประจัญประจัญรู้ที่หนีไล่
สองเมี่ยมมาเปลี่ยนให้ ไม่เอาเลย

๘ คำ

ร่าย

ชัยมาริขรณมาพันยาน
ทางคัลลคยาพ่อไม่เคย
กุมารทองพาเข้าบารหง
ไม่เคิรคามทางเกวียนเคยคัลโล

สังกุมารว่าจะไปเร็วเร็วเหวย
เจ้ากุมารทองเอียนนำหน้าไป
คั่นคงข้ามทุ่งเลียบไล่
บัตเคียวใจพันยานกาญจน์บุรี

๔ คำ

ชมคง

คังคกคพิลิกน่าแสง
คลุ่มคลุ่มพุ่มมคังราตรี
ไชทางมนุชยเคยสัจจร
ก่เพรียกเรียกกระหม่งม้งำ
เทศกาลคุดสมาลยन्नิกหนา
บ้างหล่นคาคกลาคเห่นคังเททั้ง
คิคใครเค็คคคคคคคค
กัษพิงเหยพญาไฟก็พอกุ

ไม่แจ่มแจ้งเลยช่อมอัยลี
แต่พันเลี่ยนเล่หวัถิหนทางท่า
ทางอมรบูโป่งโขมคคกล้า
เยือกอย่างถ้าเยนอย่างเถอนเปล้าเปลี่ยวจริง
ยอัยระยาเหลือหลากหลายสิ่ง
หอมย้งตระหลขอบเรณู
บ้านเป็นกระไรมีรูอยู่
ไม่นานนักสักครู่ออกปากคง

๘ คำ ร้องกราว

รียเอยรียมา

พันกันการเลียบละเมารจำเพาะตรง
มิ่งไม่นานาคอกระบัค

รวบรินกลั่นสกกรมยมไทย
แสนเลียบคายลิมอายไม่รักตัว

กึ่งคอกไม้สิ้นกลั่นอายลอรอง

คิครัญจวนครวญให้อาลัยหา

พอลมชายบ้ายเย็นเห็นนกยูง

ถวิลถึงสองเมียบเลี่ยนน้ำใจ

ที่ไฟป่าไหม้ซอจนตอเกรียน

หนามคาหญ้าแพรกพึงแตกหน่อ

ไก่อ้าพาเมียบมาเชยคู่

วันทองเอ๋ยเพียงไม่วายรัก

เร่งรียชัยม้าจนตาลาย

ห้วยโรงสะพานบ้านกะเหรียง

ไม่หย่อนหยศรุดตะบึงถึงโรงนา

หยุดเอยหยุดอยู่

ระยะทางยามเคศอีกเท่านั้น

จึงขยายรักอกสีหมอก

รววนสิ้นสิรววน

แคว้นสุพรรณไม่ซ้ำสมประสงค์

บาระหงเลี่ยนคลิบกังทรายไปรย

พระพายพิศพวงพยอมหอมไทย

ที่ร่วงโรยโอ้แม่นเหมือนวันทอง

คยขุนช้างคนชั่วให้มัวหมอง

ชรอยกรรมนำน้องคำจูนง

พลางชัยม้าเลียบเคียวตามเนินสูง

เป่นฝูงฝูงพ่อนหางอยู่กลางเตียน

พิศซุ่มพุ่มไม้ไผ่เหมือนไม้เขียน

แลตะโล่งตลอดเลี่ยนเตียนตลย

ระกะกรรวกรายข้างตายชย

กินพึงผูกกระจุยกระจักกระจาย

แค่นกนกเคียดไม่เหือดหาย

กำหนดหมายหนองตะเข้คเนมา

เฉลียงเลียงลัดออกชายป่า

ยังไม่สันทยาเพลาวน ๑๖ คำ เชิด

อีกสักครู่ก็จะดับพระสุริยฉน์

พอตักนกกับเพลาคนหลับนอน

ถอดบังเหียนออกทิ้งหญ้าข้อน

จัทแสงอัศตรขึ้นชัยไป ๔ คำ เชิด

มาเอยมมาถึง

สิ่งเมียเขาเกษมเปรมปรีดิ์ใจ
ถือแต่ว่ามั่งมีเงินทอง
รวีทิบทำใหม่ใหม่ไม้ โปลง
บ่าวหนุ่มหนุ่มคนองร้องพาดควาย
บนเรือนนั่งยามตามไฟ

บัดนั้น

เรียกวันทองเข้าห้องเสียดที่เคียว
แล้วร้องโอ้ โลมชมโฉม
ทำที่ล่ออกอดคอรอดูที่

จึงเอ่ยจึงว่า

ตะกรามตระกรเช่นนี้เค็กขีเมา
ชกเอาเชกหนึ่งแต่ไม่หนัก
ข้าไม่สยายมาแต่คว้นเย็น

บัดนั้น

เป็นไรน้องเจ้าจึงหมองหฤทัย
เรื่องหนึ่งยังมียากับตา
แล้วก็ใส่สำเภาเนาหนอกพดู

เมื่อนั้น

หยายคายร้ายกาจชาติคนเคอะ
ขุนช้างว่าอย่าอย่าอย่าอย่าโกรธ
หาวนอนหวอดกอดคองต้องประจาง กระแอมไอหวัลงจุ่มกัศ ๔ คำ

๕๕

น้อยถาถมิ่งอายขุนช้างทำบ้านใหญ่
เป็นสิทธิฤาไรจะเด่นโกรธ
ทำทำนองเป็นพญาอำโง
โรงโคงกล่นเกลื่อนเรือนข้าไทย
ข้างเมามายลูกชนเล่นเด่นปรบไก่อ
บนฝ้ายกรอใหม่ในออกเกรียว ๖ คำ

ขุนช้างเขม่นตาขวาเลี้ยวเลี้ยว
กอดเกยวหยกหยิกชีกช
จลองต้องกระโจมจับโน่น
หิวเรารักรักทนหยิกเอา ๔ คำ

ทศไม่น่าเลยอะไรกระนั้นเล่า
ฉ้ายเถาห้วงคู้เป็น
โกรธระคนปนรักประจักษ์เห็น
วานอย่าเล่นงุ่นง่านรำคาญใจ ๔ คำ

ขุนช้างเสรวาแก้ไข
เล่านิยายเล่นเลียให้คลายทุกข์
ไปทำนายนเขากัยส้มจุก
พวกคนนั่งฟังสนุกเลอะเทอะ ๔ คำ

วันทองร้องเออะไรมาว่าเปราะ
มีแต่หย่าเยอะสมทรวทรวง
ขอโทษเกิดหยอกน้องคนองหลง
หาวนอนหวอดกอดคองต้องประจาง กระแอมไอหวัลงจุ่มกัศ ๔ คำ

เมื่อนั้น

ไต่ยีนเสียงวังเวงเข้าใจซัก

แล้วกลั้นใจหิบบินสามก้นเยก

ทั้งทวยกำลังข้ามหลังคา

รูง่วงโงกเหงาเงียบระงับ

ขุนแผนจึงสั่งพรายกุมาร

บัดนั้น

รับคำทำได้ดังใจจริง

คืนเฮยคืนนั้น

หายใจผอมม่อยมิตขีตากรน

ประตุชาลคอกลิ้มไล่กลอนไว

แมวหมาชอกชอนพลอนเกรี้ยว

ล่ำรภัยเข้าปูปลา

หม้อเข้าหม้อแกงແລກແຕก้อง

คนทั้งเรือนหลับไหลไม่ไหวติง

น้ำลายไหลปากอำหามาเลียพลาม

เมื่อนั้น

เอาสีหมอกผูกไว้บนไคพลัน

๕๖

ขุนแผนแอบฟังดูให้ถนัด

ร้ายมนตร์อัครมหาอุมตขีตดา

ลงเลขประจำเข้าคาถา

คนบนเรือนดังว่าคนอนนาค

ลัมทัยหลับแงบไปทั้งบ้าน

ให้ทานใจอย่าให้ไหวติง ๖ คำ

กุมารทองแรงฤทธิศักดิ์สิทธิ์

ยี่ศาจวิ่งเข้าบ้านบันทาลดล ๒ คำ

ขุนช้างวันทองสยของชน

ทั้งท่าทางจันจี้ดังเดียว

ผีไขว่ไล่เบียดเสียดประเดียด

อะไรร่อยคนเคียวหกตกตึง

วางไว้นมำหมาคนถึง

ข้างนอนเฝ้าองค์คนงเคียวคำราม

ทั้งเขียงซอนท่อนทั้งเขาเหยียบขำ

กะโหลกกระทายดุกยามยอแย่งกัน

๘ คำ

ขุนแผนชำนาญมนตร์คนขยัน

ให้ โหง่นั้นอยู่ระวังแล้วลวงเลย

ถอฟ้าพนกวคแกว่งองอาจ
ไม่ระแวงระวังคังหนึ่งเคย

ชมตลาด

เดือนเอยเดือนหงาย
ต้นไม้ไล่กระถางวางบนม้า
มีภูเขาก่อกองด้วยฟองน้ำ
ไม้พุ่มโกรนเกรียนเขียนเป็นรอง
ทำเป็นดงละเมาะเหมาะหน้าหน้า
ทั้งอาคารณัฏฐามีเหล่าพรวน
ตุ๊กกระตาแบกพเนียดต่อนกเขา
ในห้วยหนองคลองน้ำทำเป็นเรือ
ข้างเทียบเป็นบ้านป่าไร่กระเหรียง
มันทำล่อวันทองแล้วเจ้ากรรม
มีหุบหิมะป่าแขกไผ่ผา
กุหลาบขาวกุหลาบแดงแรงที่เดียว
บัวก็มีแห้วก็มีออกสำหรับปลูก
ไต้ไม้จีนมาแต่ไหนอายข้ากาม
กรงกนกนลีสุมพุกมีด้วย
อ่างเรียงเรียงปลาพอกพชนพณู

๔๗

ชนบนเรือนน้อยนาทเคินเคย ๆ
เรียกกุมารทองเอ๋ยตามบิดา

๔ คำ เพลง

นอกศาลทำสบายเทียบหน้าหน้า
เอนชายหลายท่าทำทำนอง
ฉงใจงำถ้าเหวเปลวปล่อง
มีบงหนองคลองน้ำลำธาร
บนกระตึงมีหิงษาฝูงช้างสาร
สรวมหัวล่อไล่ทยานเข้าแทงเนื้อ
เทียบชนเข้าในรกกกใจเลื้อ
น้อย ๆ ลอยคุไม่เบื่อตุลล้าให้ทำ
ชมรมเรียงแซกโพนคล้องช้างคล้า
ปลูกกระจั๊วให้หล้าน้อยถาเขียว
จุหลันชาไปต้นห้าเสียว
ปลูกใส่อ่างเขียวคกคอกซาม
เปลือกมันใหญ่โตกว่าลูกเท่าตุ่มหาม
เหนมันตามประจบปลัดจัน
เกาอถวยตังไวทวยรววยขยัน
เดือนแจ้งคังกลางวันเห็นตัวปลา

เอานวมอกคือน้ำลงตำจับ
ทั้งเหลืองแดงค่างคีมินานา
ลางตัวปลิวเปลี่ยนทั้งเบียดุ้ม
ข้างแหวกว่ายลอยล่องฟุ้งฟู
เย้าเรื่อนเหมือนขนนางมันช่างทำ
มันไค้มาแต่ไหนไปโต ๆ
คึกกระเจกตึงเกาอทยนหอ
วันทองจึงปลดปลงหลงเมามัว
แลเห็นนกขาระย่นโนรี
สัตตวรรณกะทิวสาธิกา
จึงยังคืบแก่งโพงพราย
วันทองจะไค้หายวายกังวล
เข้าเอยเข้าไป

บ่าวไพร่นอนกลาตกา
ที่นอนร้ายผ้าผ่อนล่อนหลด
ถีบซักไม่ทันพันอินทรีย์
ขุนช้างวันทองอยู่ห้องไหน
จะคุดหน้าวันทองน้องรัก
แก้มก้อยมิชำระยาฤา
คึก ๆ คึงหนึ่งใครไล่ต่อยเตือน

๕๘

ว่ายกระตึบกระตึบเข้ามาหา
บ่มหลังบ่มหน้าหมุนน่าดู
คลุ้มบ่มกระตึกหางกระตึงหู
หน้าเอนคชคชุ้มเป็นบ่มไป
ตรงรายนานี้วางอ่างเลียงไผ
โยไสสูงสิงหยิ่งเหลือตัว
ราวกับพ้อมันเป็นเจ้าสัว
จะเที่ยวไปให้ทั่วกลัวจะช้า
สารพรรณจะมีที่เที่ยวหา
พบไค้ทักมาว่าเลียงคน
ให้ทำลายเขาไม้ให้ขบ
สั่งแล้วจรดโคลคลา ๒๘ คำ เพลง
ถึงชาลเรื่อนชั้นในไขว่เที่ยวหา
มองคุดหน้าตาไม่สมประคิ
ถ่มน้ำลายถุยทุกอียัคคี
นอนแผ่แบบอยู่กลางกัก
ทำไมจึงจะรู้แจ้งประจักษ์
ขุนช้างมันฟมฟกมาหลายเดือน
รอยมอจะขยาคล้ำเลียเบอน
แลเห็นประตูเรื่อนงับแง

๕๘

ชวาลาสว่างทั้งกลางวัน
เปิดเยี่ยมผไทกเหนลัษแล

หมายสำคัญว่าอยู่ที่นั่น
รีบเร่งเข้าไปไม่รอเลย

๓๐ คำ ชมโฉม

เห็นนางหนึ่งจ้อยร่อนนอนบนเตียง
รูปร่างขาว ๆ น่าชมเชย
รุ่มราวดาวแท่นแนสนัก
ทั้งขอบคว่ำคอดพองเพียน
นพน้อยขนข้างตาไฉน
แล้วชนนึ่งบนเตียงเคียงประคอง
สารพัดครึกเคร่งเปล่งปลั่ง
หันขวบยวนบนคณไม่มีมือ
พริกเรียกกุมารทองเข้ามาใกล้
เห็นผ้าห่มนวนนางวางกอง

บัดนั้น

ออกไม่ได้เข้าไปเล่นกลางคณ
รีบเอาเครื่องออกมาชมชื่น
เกิมนักคิดมาจะทำกร

เมื่อนั้น

ลูกกุแสนเฉลียวคิแท
ว่าแล้วร้ายเวทคล้ายสกก
สนปลุกลูกขุนเถิดน้อง

กำคักกำเคาะเอนเกลียงเหมาแม่เอ๋ย
หลัสนิทนี้ใครเหวยนอนแนบเนียน
อรรถคักกะมทผลจากเกษียร
แม่นเขียนเขียนกันกับวันทอง
ทรวคทรงอย่างในไม่เส้าหมอง
เอามือต้องสละไปไม่ให้ครือ
วีรขอร้งเอาเถิดฤา
จะปลุกขุนตามชอเกี้ยวลง
แก่เครื่องส่งสิ่งให้ไปเลี้ยงนอกห้อง
เอาชนบ้องบังไฟซ่อนฟ้าพน

๓๐ คำ

กุมารทองหัวเราะว่าอย่าให้คณ
ปลุกขุนพูดเข้าหอนลิเลียงงาน
พ่อขุนแผนเธอชนเจียวจ้าน
มาลอบรักสมัคสมาณเกี้ยวชู้แซ ๔ คำ
ขุนแผนฟังพราयพรมยมแต่
จะเข้าไปมิใช่แม่กุมาร
แล้วขยคปรามากจับต้อง
อุตล่ำห่มมาถึงห้องคาคณ ๔ คำ

รำบ

ขคนัน

กำลังมนตรมนมวไม่ใครพณ

เพ่งตูกยังไม่รู้จัก

สิ้นรวทวทงกายา

บองขคขคเบอนเชอนหน

ชายตา ๆ คอกันพันพั

กุวิตติคโรวใช้ผู้ร้าย

มหาละลวยคนจิตให้คิครัก

เที่ยงนางกลางคินไม่เกรงกลัว

ข้าทำข่มเหงไม่เกรงใจ

ยังไม่กลัวออกไปเสียจากห้อง

คนจนคอกเจ้าไม่เข้ายา

โถม

วาเฮยวาทา

ใช้สคมย่องเขาเข้าของใคร

พชอชุนแผนแก้วนสงคราม

วันทองอยู่ห้องไหนยังไม่เคย

เจ้าหลบอยู่คณันเหมือนวันทอง

อย่าถือโทษโกรธไปทำไม

นางแก้วกริยาผวาตน

คกคณปลุกทำไมใครเข้ามา

อกใจทกทกพรันหนักหนา

จะร้องชนประหม่าด้วยความกลัว

ชุนแผนเสน่หคเข้าเข้ายั่ว

ใครหนออาจช่างไม่กลัวปลาคนัก

เห็นเป็นชายผู้ที่มียศศักดิ์

ทำพลิกผลักกรพลาทางตามไป

หลงตัวหลบตามมาแต่ไหน

ราวกับใครแนแนคให้นายมา

เคียนนอกร้องบอกเขาคอกหนา

ในเรือนข้าห้องนี้ไม่มีอะไร ๑๒ คำ

พี่อายหน้าน้องอย่าสงไสย

เสียมิได้ก็แต่รักลักขมเซย

จะมาตามภรรยาคอกน้องเอ๋ย

จึงหลงเลยเข้ามาในห้องนี้

จึงหลงต้องจิตคิดว่าเมียพี่

จะหยิกตักก็ตามแต่ความคิด

ไต่มาหาน้องถึงห้องใน
ชรอยกุศลคลไช้กให้ชิต
เจ้าเป็นญาติขุนช้างฤวันทอง
อย่าอำยวนควรแล้วจะคุ้มเคย
กระไรกันก็กระไรเถิดน้องพี่
คนอื่นต้องเป็นสองจะหมองมัว

บัดนั้น

คิดขึ้นไต่หวาดหวั่นพรันประวิง
เอะเกิดเหตุแล้วกรรมังครัน
จะรบราฆ่าฟันกันอออ
จำจะเร่งบอกความที่ถามไถ่
ตัวข้าชื่อแก้วกิริยา
เขาร้องฟ้องต้องปรียัยเป็น
จึงเอาเข้ามาขายฝากไว้
เชิญไปเถิดฉันจะบิศประทุ
ข้าคนเขมยใจใช้ผู้คิ

โลม

ไต่เอ๋ยไต่ฟังว่า
รสถ้อยน้อยฤคำคังน้ำตาล
ทรวทรวงท่วงที่ไม่แกล้งว่า
เงินนิกเท่านั้นพรันทำไม

๕๑

ขออภัยเถิดพนรียศ
ขอถามนิกหนึ่งน้องอย่าถือเลย
นีนามน้องชื่อไต่อะไรเอ๋ย
ชายไต่เฮยจับต้องน้องถึงตัว
เลือกนิกผิดคิมแต่ชั่ว
พนผวผกรกภักดีจริง

๑๒ คำ

แก้วกิริยาตรีตรกนุกนง
ขุนแผนแท่นแน่นรอนแรงวัง
หน้าทความผิดจะมาถึง
น้อยหนึ่งจะว่าเราคยคำ
ให้ออกไปเร็ว ๆ เสียคิกว่า
บิดาเป็นเจ้าเมืองสุโขทัย
ยังคังเกินเงินสิบห้าหาไม้ไต่
ลำยากยากไร้มาหลายย
อย่ามาเช่าช้อยจ
ไม่ควรที่ลตเลียวเกยวพาน

๑๐ คำ

แก้วกิริยาเจ้าช่างว่าชาน
กินหวานเล่หลิ้นประโลมใจ
ถึงเป็นเมียเจ้าพญาก็เป็นไต่
จะช่วยไต่รับทุกช้ธุระน้อง

เป็นเอเย่เป็นหญิง
เคื่องขกกลักลุ่มในวิญญา

ยากนักทุกสิ่งไม่แก่งว่า
สขลพมในยนาเข้าตาจน

จะแข่งขั้ตักทานก็ไม่ได้
นิจาเอียงวงงหลงเล่หักกล
สมใจได้เซยเฉยฉาก
มีทันไรก็สลัดซักเททั้ง
โลม

น้องเอยน้องพี่
จะใคร่อยู่สู่สมชมเคล้า
ค่อย ๆ ซ้ำ ๆ จะมารับ
จับมือนางวางประทัยอระไว
ทักทักจะร้างรักจนอกสัน
ใช้บ้านเมืองกลางข้าข้าไม่กลัว
ขุนช้างจะทำไมกับเราได
จะได้แต่ตาปรอยหยงอยเป็นแรง
ทำเอามือชบหน้าตาไหล
แม่นขามคนวนนเลียบทศวัน
จะแก้แค้นแทนทำให้ถึงใจ
ออกไปข้างนอกด้วยกันเพียงชั้นลด

ว่าเอ่ยว่าพลา
แสงเคอนแจ่มจรัสผ่องพักตรน้อง
ยลหน้าตังหน้าจะแข่งแซ
ทรุคนึงซังใจใคร่ร้องรอ

๕๓

เสียใจผินหลังแล้วนั่งบ่น
แบบยลชายช้อช้อก็จริง
เกิดเป็นคนนี้ยากหนอผู้หญิง
ทอดตัวกลิ้งร่ำร้องแต่เขา ๆ ๖ คำ

อระมิกีย่อมแจ่มกับเจ้า
เรือนเขาเจ้าจะให้อยู่อย่างไร
ไม่สับปรียมาyakอกหาไม่
นี้มีใช้ฤาใจอาลัยรว
เป็นอย่างนั้นจริงเจ้าเห็นใจผัว
ถึงจะนวลอยู่ด้วยกันตวันแดง
จะใส่ให้วังล้มตะแคงแก้ง
จนใจกลัวระแวงราชทัณฑ์
ไว่เยื่อใยเอาใจให้วายกระสัน
ขุนช้างมันก็เป็นมิตรแต่กิดคค
ความจริงพมิได้ โย่ปด

บอกกำหนดแะตำแหน่งเรือนวันทอง

๑๒ คำ ทบอย

ประจวบมือนางออกจากห้อง
ขุนแผนมองหล่องฉ่องละของละออ
จะจำแหห่างไฉนฉนั้นหนอ
น้ำตาคลอจนใจจำไคลคลา ๔ คำ ร่าย

บัดนั้น

อีกเดือนมีใครบอกออกวาหา
นักกริ่งจริง ๆ ไม่เสกสรร
เกิดเคี้ยวยากไร้อาทร
ความชอบถึงจะบอกห้องให้
จำจนจะต้องทนอยู่ตามเคย
จริงเจียวเหมือนหนึ่งเคี้ยวอันสลา
บอกแล้วว่าอย่า ๆ ไม่ควรคบ
จนใจใช้กรรมเสียเถิดนะ
ยังกระไรฤๅข้าไม่ว่าเล่น
คุณนิทสนมกันนักหนา
ซึ่งใครเป็นไรไม่เขี่ยขั้ว

เมื่อนั้น

หยิบโน้นควยนี้ที่เอาใจ
คายเสียเมื่อไรไม่ได้มา

๕๔

ฝ่ายแก้วกิริยาเส่นหา

คิดในใจแล้วว่าวิงวอน

จะเหินอะไรกับฉันแต่ร้อน ๆ

ท่านได้พบเมื่อก่อนหาไหนเลย

แต่พอได้ก็เหมือนเชือนเฉย

ลึกลับแล้วเอ๋ยเมื่อใดจะได้พบ

ไม่ทันจิตอนิจจาพอนสย

เวรใดมาประจบให้จำเป็น

นั้นแน่ละห้องวันทองที่ทำเขม

ฉันเหินกับนายฉันเข้าพันพัว

ไหนจะผันหน้ามาหาท่านเจ้าผัว

คิดถึงตัวดีกว่าโคกาลัย ๑๒ คำ โอค

ขุนแผนเช็ดน้ำตาอย่าร้องให้

ถึงจะไปคงจะกลับมารับน้อง

ฟังคำพี่ว่าอย่าหม่นหมอง

(หมดฉบับเล่ม ๑)

(ชั้นเล่ม ๒ เป็นสมุดต่างสำรับ)

ว่า

เมื่อนั้น

หม่อมท่านายฉนวนผดทิเคย

ฟังฟังยั้งหว่นพรันจิต

เอามือคลำเนื้อตัวทั่วไป

ลอบคอคอทางก็ว่างเปล่า

ผิดกายชายเกรงเพลงผิดที่

ลูกชนเขม้นเห็นชนแผน

แลเหลียวมาเห็นชนข้าง

ถลามากอดผัวตัวสั้น

ผลักพลิกคแผลแลทั่วไป

สั้นปลุกลูกชนเรวเรวเจ้า

จะหยิกตีเท่าใดไม่รู้ตัว

ว่า

เมื่อนั้น

ว่าแก่วันทองดีแล้ววา

เช่นหน้าข้ากระนั้นฤผู้ร้าย

เหนกูลักของใครมือไม้เคย

นางเมียบเคยจูคหนอ

ปลุกชนเรวเรวจะไม่ทัน

วันทองร้องว่ากระไรเอ๋ย

จะว่าเลยเล่นฤจริงก็กริ่งใจ

สำเนียงผิดกับชนข้างนางสงสัย

ชนอกชนใจก็ไม่มี

หนวดเคราหมคไปเสียไหนนี้

ผิดแล้วสินใดคแบบบาง

ยั้งแลนแคนชน้องหมองหมาง

กลิ้งอยู่ข้างเคยงอนาใจ

คิดว่าชนแผนพันเสียตักษัย

เหนยยังผ่อนหายใจค้อยคลายกลัว

ชะโมยชนเรวเรวแล้วหม่อมผัว

ซึ่งชั่วนี้กระไรไม่ลืมตา

๑๒ คำ

ชนแผนแคนชัคสหัสสา

ไม่คินน้ำหน้ากันมั่งเลย

สหมยชู้มากมายเจียวฤาเหว

ทำเฉยราวกับไม่รู้จักกัน

ทำตัวสั้นตัวงอปลุกชู้ชน

ชู้เองกพรันกลัวผมอ

ข้าเถียงว่าไม่ได้เป็นเมีย

ขุนช้างเขาจึงขอข้ามาไว้

ครึ่งหนึ่งพาอิดลาวมาให้ค่า

ประเคียวประเคียวแกลังกลับมาประจาน จะว่าอะไรก็โรงศาลของท่านมี

จะมาซ่อนท่าใครว่ามีชู

ลับปรียบปลับปลิ้นสนท

เจ้าทั้งไว้ไปมีเมียจึงมีผัว

เพื่อนร่วหัวบ้านรุ่มจร

ร้าย

น้ำเอยน้ำคำ

หาคุณลงแก่งเชียวโชน

ทำทายเป็นให้กลับไปร้องฟ้อง

ขุนช้างมันเคยเกลียดไกลไปข้อยขอ

เชือกก็ไกรศรีไปเถิดวะ

เป็นไรไม่เข้าไปช่วยกันติดตาม

ห้ามเหล็กกลักเหล็กประทุกเรือ

ชิงเชือกคอคอยอายอปริย

อย่ายาวความเหวญจะถามวันทองน้อย ค่อย ๆ คิดข้างฝั่งคำผัว

ได้ผิดแล้วอย่าถือทิทิเมามัว

แต่เจ้าทอดทิ้งเสียไม่รักใคร่

แกลังกลอยซ่อนตักอะไรเจ้าคนพาล

ถึงคืนท่านาเรือนตะพานบ้าน

นึกดูก่อนเป็นไรกระนั้น

ว่าวันทองไม่คืชั่วตัวรอน

ใครยื่นปากนี้ตัวออกหากก่อน

ชนเรือนเขาคนพลอนฤไช้ใจ ๓๘ คำ

น้อยฤแปลกเปลี่ยนน้ำกระทั้งโชน

หินผาจะสู้ โคนไม่ย่อท้อ

มั่งมีเงินทองแล้วชนก้อ

อ้ายพ่อไกรศรีทุกทีความ

ถ้อยความจะชนะไม่พักถาม

ลามปามฝนผ้าคำอปริย

ฉ้อเขาเป็นเบือเขาฟ้องมี

ชวนชนศาลเชือกคืชน่ากลัว

แม่เอ๋ยชั่วสละได้ก็คงติ

การเกินแต่หลังไม่ถือแล้ว
จะมารีบกลับไปประเดี๋ยวนี้
จริงจริงจะสบถก็เจียนได้
ไม่วายว่างคณิงถึงวันทอง
วิงวอนโดยคั่นคิกโฉน
อย่าชบชอนชอนคางชนให้เงย
เจ้าก็คนขี้ปัญญาที่ฉลาด
ขุนช้างสู้ได้ฤาแก้วตา
สองเหาหนึ่งสามเหาหนึ่งก็ต่อได้
ขุนช้างเหมือนระตตามกวาง
แม่นมีปลงใจไปช่วยกับพี่
จะละลคกันนั้นอย่าฟังคิด
คนทั้งเรือนอย่าเข้าใจว่าใครคน
จะเฝ้าปลุกขุนช้างอยู่เมื่อไร

รำธ

เมื่อนั้น

วนเวียนเปลี่ยนใจไขว่ขี้ปัญญา
กริ่งจะจริงฤาหนอยังรอรัก
หม่อมขุนแผนนั้นน้ำใจมักไหวปลิว
พ่อขุนช้างรูปโพล่โง่จริงอยู่
หม่อมเอ๋ยรักแล้วจะกลับกลืน

๕๘

วันทองน้องแก้วจงเชอพิ
ใช้ที่จะมาล่อลวงน้อง
ตั้งแต่จากเจ้าไปแต่เตือนสียสอง
ชนสวรรค์อย่าพึงปลดเลย
จะไปฤามีไปแม่คุณเอ๋ย
จะขี้ขี้ไม่เบยไม่เข้ายา
พิเคราะห์ดูล้ามาคเขากับข้า
รูปร่างวาจาที่ท่าทาง
มิใช่ใก่อ่าเล่นเลยกับไก่อ่า
อิเหนาร้างปลอมแปลงก็มีฤทธิ
จะผูกมือเข้าคิเหาความผิด
จ้อยร้อยจิวิคคว่าเอาไป
ไม่คลายสกกให้พันคนไม่ได้
ซึ่งจิตซึ่งใจแล้วบอกมา ๒๔ คำ

วันทองได้ฟังขุนแผนว่า
โลเลเสน่หาเล่ห์ลมหิว
เหนหาญหักมุ่นทำคุณฉิว
โยเยผลพลิวไม่ยังยืน
สิ่งใดใครไม่รู้อยู่หาอัน
เคยชนชมเผ็ดฉินเซ็ดแล้ว

ลาวทองต้องคิดเป็นชาวสคิง
 หาไม่ไหนจะได้มาแว
 รูปร่างอิลาราวรังสรรค์
 สุกที่ระคาค่าว่าราคา
 จริงญาไม่ลาวทองนัยอกรัก
 ไม่ติดตามมาให้ได้ ไวแซเซย
 แล้วพาโลว่าชอยกับไกรศรี
 เขาวางบทยิลาวต้องคิดตาย
 จะเอาไปแก้ขัดผลคือลาว
 คราวจะเป็นไม่เห็นคเฑาะว์เลย
 ฉนั้นเชื่อแล้วหม่อมจ้าวอย่าสยด
 แม้นใครได้ลาวทองคืนอย่าร้อนรน
 ร้าย

วันเอยวันทอง
 ไม่รู้เท่าเหมือนพเขาเส้นผมบัง
 ขุนช้างนั้นระตจรกา
 อนอเหานพเป็นเจ้าเรือน
 หนกระหายหมายมาคว่ำสัมผัส
 ไซ้ว่าไม่เคยเมื่อไรมี

๕๘

นั้นแลจึงกลับมารับญาหม่อมแก้ว
 นำเสียดายจิตแจ้วจ้านรจจา
 เต็มขยันหน้าหนอไม่แกลังว่า
 สองสลึงแล้วอย่ามาต่อเลย
 น้ทอคตวคตคกลักญาหม่อมเอ๋ย
 ไม่ขันเลยนี้ใครจงมุกนาย
 โกรธเขาแล้วชิตนกฎหมาย
 เป็นชาวสคิงไม่วายว่างเย็บ
 แม่เจ้าเอ๋ยใจใครจะไม่เจ็บ
 ชั่วที่ไหนไล่เก็บไล่ความคน
 จะสยดเสียให้หมดสิ้นสิ้นชน
 จะช่วยเคียรเหินบนคุณในวัง

๓๘ คำ

ลำนวนน้องราวกับเหล็กคัต
 ว่ากันแต่จริงจิงอย่าแซเซยอน จะช่วยเงิง
 วันทองคือขบขบมาแม้นเหมือน
 อย่าบิตเบือนเลยเรานกว่าลึกช
 รวบริดไยบิตมอพิ
 ท่วงทีสันตคอยู่ด้วยกัน

อันอิเหนาในเรืองเฝ้าเมืองก่อน
นี้จะให้เฝ้าอย่างเหมือนอย่างนั้น
หยิบเอาได้ ไปจุดที่ตะเกียง
ขุนช้างขุนช้อยข้างมันว่า
ว่า

พ่อเอ๋ยพ่อคุณ
ปากว่าใจพรั้นห้วนอกใจ
กลัวว่าขุนช้างจะวอดวาย
ผูกขึ้นเอวกระแห่อย่างแย่งยอ

ว่า

เมื่อนั้น
คาคคั้นชุ่มชู่เอาถ้อยคำ
ว่ากันแต่จริงอย่าแซะเชื่อน
ขุนช้างก็จะให้ชีวิตไว้
ว่า

เมื่อนั้น
กลัวขุนแผนจะราฆ่าตี
ยังอาลัยผิวไหม้ใจอีกอีก
ไม่เออเพ้อกระไรนักรักกระอา

๖๐

จึงได้ผ่อนพานางผายผัน
จริงฤวันทองพิ้งลิลลา
เค็รเมียงจะไปเฝ้าเอาริมฝา
ไต่แต่เมียบของข้าจะพาไป ๓๑ คำ

อย่ามุ่มนอย่างนี้หาดีไม่
วิ่งเข้าไปดักไฟยัดไม้มีอ
อุบายว่าของของฉันทมิใหม่ฤ
เอนคูน้องน้อยอย่าค้อจะยาปกรรม

๔ คำ

ขุนแผนเหินเป็นทีขยี้ขย้า
ห้ามแล้วก็ไม่ทำจะตามใจ
เย้าเรือกก็หาเฝ้าจุดไม่
แต่มาไปดักยกันแต่โดยดี ๔ คำ

วันทองสูกจะเลียงเปี่ยงหนี
ยอมแต่ปากว่าไปชี้แต่วาจา
การสัมผัสร่วมรสเสน่หา
แต่ทว่าเงินทองของพัพัน

เคหาโอฟารักนิกเลียคาย
หม่อมชาจะมาปากลับไปนั้น
ข้อชวักมีผิวใหม่แล้ว
เคียวคายคายแล้วยังไม่เคย
ติดตามอิลาวชาวจอมทอง
จะต้องการฉันไปทำไมมี
ร้าย

ลินเฮยลินลม
เหม่อเหม่อแล้วแลชวนแซชัก
จะว่าอะไรไม่พอใจได้ ยินยอม
ไปไม่ไปอย่าบิณฑุคพูดคำเคียว
ร้าย

หม่อมเฮยหม่อมชา
ไม่ขึ้นชัคน้ำใจไต่เอนดู
แก้วแหวนเงินทองของละเอียค
จริง ๆ หนาครั้งนี้ไม่ไว้ใจ
ร้าย

แสนเฮยแสนสงวน
กระนั้นแหละจริงไขว่ไพล่เปลี่ยนนิ้ว
อะไรอะรอยจะเอาไปก็ตามที
แม่นไม่ฟังขึ้นเอาไปได้ โกรธา

๒๓

ใจหายว่าเหว่เหหัน
อัครรย์ฉันคิดไม่เห็นเลย
พ่อพลายแก้วทำอย่างไรหม่อมเฮย
ชอบแต่เลยไปยางกอกคอกจะดี
มาประคองเคียงพักตรจักถูกที่
คนเช่นนั้นหม่อมฤจะรอรัก ๓๐ คำ

เจ้าคารลัการมคมคายหนัก
ยิ่งกว่าใครไม่รู้จักทำนองเจียว
อย่าเลียวลตให้ข้าว่าแก้เกี้ยว
จะหนองเหนียวใจข้าเร็วก็ยอมรู้ ๔ คำ

เข้าของน้องหนักหนายังมีอยู่
งคลังครูพอได้เก็บติดตัวไป
จักแซกเลียคพอกำลังเอาไปได้
หม่อมทั้งเสียเมื่อไรได้เลี้ยงตัว ๔ คำ

สาละล้วนมีแต่ไม่ไว้ใจผิว
ของอยู่ไหนค้นให้ทั่วแล้วอย่าซ้ำ
แต่จึงจ้อของดินนั้นแลอย่า
ฟ้าผ่าผดพิบัติให้ตาย ๔ คำ

รำบ

คือนเอยคือนให้
ลูกชนเทยวหาคว่ากระตาย

เสียน้ำใจจำจนต้องชวนชวาย
พุ่มพายน้าตาเข้าห้องพลัน

๒ คำ เพลงเร็ว

รำบ

ชนแผนเอยย่องตามมา
ปิดปากหัวรององัน

นึกในใจเมียบ้านนั้นน่าขัน
จะไปเอาอะไรนั่นที่ห้องใน

๒ คำ

รำบ

เมื่อนั้น
ฝนเห่นตรงแท้แน่แก่ใจ

วันทองหม่นหมองร้องไห้
จะผ่อนผันฉันใดก็เต็มที

๒ คำ

รำบ

โอ้เหมือนว่าคราววสันต์พินคึกเคิบ ชอบแต่ตายเสียไปเป็นผี
วันทองเอยสลดคึกแล้วครั้น
ผิวใหม่พึ่งไม่ได้ปลุกไม่ลุก
จะขึ้นซีกก็จวอควายปราณ
เข้าเช่นขุมมีแต่จะถูลาก
พวักพวงสันที่ท้าวทำวล
ขุนช้างถึงรูปชั่วน้ำใจก็
สารพัดมั่งมีทุกสิ่งไป
จะทำอะไรตามใจไม่ฝืน
ชุ่มชุ่มนี้กระไรไม่น่ารัก

น้ำที่จะมีแต่อุปมาณ
ผิวเก่าขกรกหักหาญ
เข้าเงอมมอมจจุการต้องจำจน
เนอวิบากกรรมใดไม่เป็นผล
เหมือนกระสือต้องมนตร์จนน้ำใจ
ชูเมียบก็ห้ามที่ไหนไม่
เยาเรือนทำให้สนทนกัน
ยามนอนแล้วจำจนสับสนมค
ชาติผู้ที่มีคักคิสลงเพื่อง

รวีราย ๓๐ คำ

ร้าย

ครวญพลาทางทวีปไปมา
เป็นแม่ทัพมิชยไต่บ้านเมือง
แต่ร่นราวคราวหนุ่มจนปานนี้
งามวิทกิริยาทรวทรวง
ถึงกับลูกเจ้าพญาสู้กันได้
คมกริบทั้งจะหยิบออกชูเชย
ชายไทจะเสมอไม่มีสอง
แต่ทว่าจนใจได้เกินการ
บ่นพลาทางคันเข้าของ
สายสอสร้อยอ่อนไล่กระทาย
เอาผ้าผืนคืบขึงข้างบน
หยิบโน่นเลียคายนี้เช็ดยิตา
จนแล้วสัฟกันอีกหน
อิลาวนั้นก็ไม่อยู่ยั้งแต่ตัว

ร้าย

เมื่อนั้น

วันทองไปไหนเล่าเจ้าตัวดี
ว่าจะมาเก็บของสักประเดี๋ยว
ชรอยจะเพลงพลิกชุกชิกใจ

หม่อมขุนแผนยศดาเธอพึ่งเพื่อง
กรุงกระตองยอกทหารชาญณรงค์
ยังยืนเต็มคันท่วงทีระหง
หยิบหย่งสมุนไพร่ไม่เป็นเลย
ตาคีสุทใจพ่อคุณเอ๋ย
ชวนเสวยรสร่วมฤทธาน
เสน่ห็น้องจริงจิตยังคิดสมาน
จะทนทานเชิดหน้าระอาอาย
เงินทองรูปภรณ์มากหลาย
แหวนรังเรือนรายเนืองยักกะตรา
นิกอะไรไ้ชั้นเสียไ้ผ้า
สุชลอาบพักตราหมองมัว
เชิงชนย้อมรู้อยู่หม่อมฉวี
คึกขั้วนั้นสำหรับกับโลกีย์ ๓๔ คำ

ขุนแผนแผลงฟังสิ้นถ้วนถ
ทำไมเห็นเอะแล้วหนักนฤไ
หายไปเที่ยวหาหาเห็นไม่
เมื่อใครนั่งบ่นเพื่อพก

นินทาว่าร้ายกันลับหลัง
 คนสองใจมันมักไพล่ไปนรก
 แอไหนแน่นิ่งอยู่นี้
 เท่านั้นเกิดคอย่าเปลี่ยนใจให้ไขว่คว้า
 ก้มมองดูหน้าตาคล้ำ
 ไม่พอที่เลยจะให้หน้าหายนวล
 วันทองเอ๋ยครูปขุนแผนเล่น
 แม้นว่าจะเล่นข้างเต็นกราว
 ก็แล้วที่น้องจะพ้น
 อย่าทำเก้ออ่อนคอต้อระทก
 ก้มลงมองคันของในกระต่าย
 ขุนวิเชียรขาหักไปยักกะตรา
 เมื่อครั้งสมสู่อยู่กับเจ้า
 ไม่กล้าเลิกคองน้องอย่าหมองใจ
 ร้าย

อายเอ๋ยอายใจ
 ใต้เก็นเก้อพูดเรอแซเซื่อน
 เร่งกระไรหายใจไม่มีใครจะทัน
 คั่นถุงเงินปลีกที่เปลี่ยนมา

คีข้างชั่วข้างทำคียอก
 เพราะหม่อมมดกจะตกโลก
 ไหนจะคี่เล่าน้องเฝ้าครองตรอก
 ขัวยการคักคนแล้วอย่าเรววน
 ร้องว่ากรรมจะมาซ้ำด้วยคำสรวล
 เออไม่ควรจะมอมเป็นแมวคราว
 พันเหนออาจอพอเกี้ยวสาว
 เปนรองเจ้าข่าวใหม่อายทรยศ
 มาพันตูกันอีกหนคันทนออก
 เกี้ยวของเสียให้หมกเรวอย่าซ้ำ
 แหวนเก่าจำด้วยนี้ของซ้ำ
 เขาขอมาซ้ำขอขึ้นไว้
 จริงๆไม่เล่านี้เราให้
 กลัวจะลืมไปจึงตักเตือน

๑๘ คำ

แสแยแล้วใครไม่มีเหมือน
 กลบเกลื่อนเงินค้ำหมางระอา
 มือสั่นหยิบไม่ถูกแล้วหม่อมชา
 จากคุณย่าท่านท้าวเทพอากร

ไต่ลงในกระต่ายยกกระแตก
จะพาหนีไปข้างไหนให้พ้นร้อน
แล้วจะเหมือนอายอนุอิคำปล้อง
พาไปพามาน่าเอนดู

ร้าย

ขุนแผนร้องว่าอุแม่เอ๋ย
คราวมีคมัวไม่กลัวเขายินร้าย
มันไม่เหมือนอายอนุอิคำปล้อง
อายคนต้นชบถคคโกง
เชื้อถอยฟังคำอายราชวงศ์
อายปาศักดิ์สุทิสารพลอยเชียมยุ
จะชักยาวสาวยัดไปใยเล่า
ทอกล้ายเสียเกิดตัวเจ้ากรรม
ถ้าไม่ไปจะให้พียู่ที่นี้
มาเข้าหอใหม่กันเกิดวันทอง
เจ้าเอ๋ยเจ้าพี่

เอนอิงฟังแอบแนบตระโถม
ยัดของ โดยทำนองเชิงสัมผัส
อุแม่เอ๋ยจากมาไม่ช้าวัน

๖๕

ประชดประชันกันแตกไม่หยุดหย่อน
ชุมนุมชนจะมีให้ใครเขารู้
เที่ยวจ้องครองหันเหเซซังอยู่
ทำเล่นเช่นลักขู้ให้ไต่อาย ๘ คำ

กระไรเลยพึงรู้ลึกกว่าเคื่อนหงาย
มาคิกอายต่อที่หลังกระทั้งโกร่ง
ไม่ควรน้องจะไปเปรียบคนตายโหง
เป็นขำลำโพงมูทะลุ
มันยุยงพ้อมันอายอนุ
พากันคิกเรื้อนตรูต้องเวรจำ
ไปก็ไปเกิดเจ้าอย่าครวญครำ
อายหมาเน่าลอยน้ำท้องพอง
เอือกก็อยู่มิดชิดเป็นหีบห้อย
นอนที่นี้ก็ตามน้องคนของโลม ๘ คำ
มายาคีไหม่น้องประคองโฉม
จ้วงกระโหมโน่นนี้รู้ที่กัน
อะไรเจ้าเฝ้าขลุ่ยสลับผัน
แก้หัดครัน ๆ ขยันเจียว

๑๒๖
 ๑๒๗
 ๑๒๘
 ๑๒๙
 ๑๓๐
 ๑๓๑
 ๑๓๒
 ๑๓๓
 ๑๓๔
 ๑๓๕
 ๑๓๖
 ๑๓๗
 ๑๓๘
 ๑๓๙
 ๑๔๐
 ๑๔๑
 ๑๔๒
 ๑๔๓
 ๑๔๔
 ๑๔๕
 ๑๔๖
 ๑๔๗
 ๑๔๘
 ๑๔๙
 ๑๕๐
 ๑๕๑
 ๑๕๒
 ๑๕๓
 ๑๕๔
 ๑๕๕
 ๑๕๖
 ๑๕๗
 ๑๕๘
 ๑๕๙
 ๑๖๐
 ๑๖๑
 ๑๖๒
 ๑๖๓
 ๑๖๔
 ๑๖๕
 ๑๖๖
 ๑๖๗
 ๑๖๘
 ๑๖๙
 ๑๗๐
 ๑๗๑
 ๑๗๒
 ๑๗๓
 ๑๗๔
 ๑๗๕
 ๑๗๖
 ๑๗๗
 ๑๗๘
 ๑๗๙
 ๑๘๐
 ๑๘๑
 ๑๘๒
 ๑๘๓
 ๑๘๔
 ๑๘๕
 ๑๘๖
 ๑๘๗
 ๑๘๘
 ๑๘๙
 ๑๙๐
 ๑๙๑
 ๑๙๒
 ๑๙๓
 ๑๙๔
 ๑๙๕
 ๑๙๖
 ๑๙๗
 ๑๙๘
 ๑๙๙
 ๒๐๐

น้อยน้อยน้อย

ไม่เคยเห็นเช่นนี้เลยผิดใจ

นำอับอายราวกับตายไล่ขาด

ไปไหนก็ไปจะไปตาม

๕ ๔ ๓ ๒ ๑
ลูกขนบคืบคืบคืบคืบคืบ

คว่ำกระต่ายโตเต็มตรงไป

๑
๒
๓
๔
๕
๖
๗
๘
๙
๑๐
๑๑
๑๒
๑๓
๑๔
๑๕
๑๖
๑๗
๑๘
๑๙
๒๐
๒๑
๒๒
๒๓
๒๔
๒๕
๒๖
๒๗
๒๘
๒๙
๓๐
๓๑
๓๒
๓๓
๓๔
๓๕
๓๖
๓๗
๓๘
๓๙
๔๐
๔๑
๔๒
๔๓
๔๔
๔๕
๔๖
๔๗
๔๘
๔๙
๕๐
๕๑
๕๒
๕๓
๕๔
๕๕
๕๖
๕๗
๕๘
๕๙
๖๐
๖๑
๖๒
๖๓
๖๔
๖๕
๖๖
๖๗
๖๘
๖๙
๗๐
๗๑
๗๒
๗๓
๗๔
๗๕
๗๖
๗๗
๗๘
๗๙
๘๐
๘๑
๘๒
๘๓
๘๔
๘๕
๘๖
๘๗
๘๘
๘๙
๙๐
๙๑
๙๒
๙๓
๙๔
๙๕
๙๖
๙๗
๙๘
๙๙
๑๐๐

กระหายหางรางมาแต่ขกลาย

๑

๓๒๕
ค.เขียนวนทองเล่ห์เจ้าพิ

ลาวสอนใหม่ไม่เหมือนไทยจึงได้ตาม รูปงามเชิดได้เป็นโรมัน

๗ ไหน ไหน กิ่งไม้ วาง ผัว

จะว่ากล่าวบาวบยทจะชาติ

กษะพาเอาสู่ทานงลักษณ

๒๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

มาดงนาเตยงหองนอก

ช้วนแน่อสุรา

นอ^๓น^๔ง^๕กล^๖ิง^๗ท^๘ต^๙อ^{๑๐}าย^{๑๑}อ^{๑๒}จ^{๑๓}อ^{๑๔}ต^{๑๕}

^๕ ^๕

ทศกรรวิทูตวนหวเกลยงกลม

66

พื้ต้นอากาศกอกอกใจเสียว

มาทำตาชั่งเขี้ยวอินพิไร ๒ คำ

^{+๕} คคคอบคครลเป็นไค

ชิลาวมันหัตใหม่จนตะกลาม

คปฺลาคฎา^๒แส^๒รง^๒แก^๒ล^๒ง^๒หยา^๒บ^๒หยา^๒ม

จะว่าที่พระรามเคียรไพร

ไยยังนั่งหยดยังนั่งไถล

ทำอะไรรออยู่เล่าเจ้าจอมพลาย ๒ คำ

๒๗. เขาแต่ตามถนัดไม่เขียงบาย

จึงได้ไต่สายขาดแกนตะกลาม

คณฺหิตมฺตทกวนฺประจันสนาม

งาน ปรองามเชือกได้ไปนม

น้แลตวตวตอกสรวอยเกคิ

เออกระนั้นแล้วจะให้^๕เป็นพระราม^๕

ไปให้พันทศพิศตรยภัยชุ่มช้ำ

ลูกขนเฑียรตามแม่ียงออกมา ๘ คำ

เยาหยอกยั่ววันทองทำของหน้า

กมนลกลัทธิตามาเชยชม

๒๒๒ มาดเสียให้สนคจะร่างสม

๕. ขนบยากกว่าขนมต้มรามัญ

รำย

เจ็บเอ๋ยเจ็บจิต
 ร้ออาลัยผิวไหม่ตานแคยัน
 กระตากเก้อเคียวเรื่อเกินพัน
 กลัวอาญาขุนแผนจะวอควาย
 กระท่ายหกของตกกันกระแตก
 เควาะหื้อรอน้อยใหญ่ให้โยเย
 รำย

ร้องเอ๋ยร้องว่า
 ปล่อยมันเลียเถิกเจ้าเอายู
 เก้อเกาเลียเล่นไม่เห็นขัน
 เข้าช่วยเกียของให้อยาตะบอย
 รำย

บัดนั้น
 เห็นวันทองปลั่งพลาคลัมตะแคง
 แม่แกผิดที่เคียวเท่านั้นคอก
 ทำคล้ายคล้ายมิให้เห็นกาย
 จากมาอยู่ทนสนบายน
 กำพร้าวแม่ออกกล้วยไม่มีสเบย
 ฉนั้นเตือนพ่อบ่อยบ่อยให้มารับ
 ชนชอลาวนั้นซึ่งมันสุกใจ

วันทองคึกอายใจไหวหวั่น
 จำเลื่องแลแปรผันแก้วตาพราย
 จำจะกลับก็ไม่ได้
 นัยน์ตาลายสลดประทุเซ
 เก้อตะกายเลียแกรกล้าวแล้วเสว
 แหวนทองกลากระเอเกียชุลมุน ๖ คำ

กบที่ไหนดลามาจึงจับวุ่น
 แต่อย่าให้ต้นทุนชาคลอย
 ทำไมนั้นยังนั่งทอดละห้อย
 ซ้ำอีกหน่อยรุ่งโพลงขึ้นโค้งแคง ๔ คำ

กุมารทองเมียงมองประทุแผง
 ทำเป็นแกล้งร้องว่าอย่าพ่อพลาย
 อย่าตีกันให้ชอกช้ำถลาย
 แม่จำฉันไม่วายคิกถึงเลย
 ฤๅซังตายด้วยโกรธพิโรธเอ๋ย
 แม่คิกถึงฤๅเฉยลืมลูปไป
 ลาวทองเขากำกั๊วไม่มาได้
 รักแม่ไทยมากกว่าหนาวาจริง ๘ คำ

รำย

เสียงเอ๋ยเสียงแจ้ว
นี้เสียงใครคิระแวงแคลงประวิง
นึกไต่คล้ายเสียงกุมารทอง
กุมารทองล้ำแดงกายออกให้ดู
แปลกฉนั้นไปฤาหม่อมแม่ชา
คิดถึงความเก่าเฝ้าโคก
ออกซอลาวทองกระทั่งหู
ตั้งคอกก่อเซะเกะเรอกราว
นี้ไม่กลัวผู้กำกับเขาคอกฤา
น้อยจิตคิคิคิดไม่ใคร่ไป

รำย

ขุนแผนไต่ยนิณินมาว่า
กุมารทองแก่งแล้วให้บัวเบย
เอาลาวทองมาออกซอลอนออง
คุเถิกไม่ว่าเล่นเลยเจ้ากรรม

รำย

บัดนั้น
โทโสมาแซกแปลกเปลี่ยนใจ
ที่หม่อมแม่วันทองทอดออยหลัง
จะวิงวอนผ่อนผันให้เต็มประกา

แว่วแว่วไม่ถนัดคณึงนึ่ง

ตรึกกริ่งจำได้เหมือนจะรู้

ขมุกขมัวพิศมอยอยู่เป็นครู่

ไม่ไต่อยู่ด้วยกนกวันม

วันทองว่าพ่อมาด้วยฤา

ไม่พอที่เขินตงนี้เพราะอิลาว

ตั้งเพลิงพลามวามวโชนฉาว

พ่อจ้าวเถิดจงเห็นที่จริงใจ

พ่อกุมารหม่อมจึงค้อมาได้

เจ็บใจชอกช้ำคำคุณเมื่อย

ลูกข้าจะยั่วลมลุ่มเรือเสีย

พ่อไถ่เกลี้ยเรียบร้อยอยู่ถ้อยคำ

รอตระบอยตระบังพิไรรำ

จ่อจุกลูกแล้วหาน้ำมาดื่ยไฟ

กุมารทองหวัรอร่าว่าแก้ไข

ไม่เป็นไรคอกอย่าโกรธา

รอรังไม่ไปไว้งานข้า

ว่าแม่จ้าวอย่าถือพ่อฉันเลย

๑๐ คำ

๑๐ คำ

๑๐ คำ

๕ คำ

ครั้งนั้นลาวทองมันให้กินมค
 รู้สึกผิดได้คิดไม่มีสเบย
 ตั้งแต่นั้นจะเป็นนายประกัน
 ลาวทองไม่ให้กลับมาชนเรือน
 แล้วผินหน้ามาว่าแน่ะคุณพ่อ
 ลาวทองนั้นให้สลัดชัตเททั้ง
 ฝ่ายแม่ฉันจะแก้ประกันด้วย
 ไม่ให้มีเยื่อใยกลับใจปอง
 ขุนแผนวันทองจึงว่า
 กุมารทองหวั่นอกอกก
 วังเข้ามาหยาบยกเอากระต่าย
 ทั้งสามก็ตามกันคลาไคล

แฉ้วเฮยแฉ้วหล้า
 กังจะจับมคได้ก็ไม่น่า
 ทาวจะเข้ผกผันหันเคียรกลับ
 ประกายพฤกษสุกฉ่าประจำเมือง
 ลำคัญตระหนักรว่าจักจวนรุ่ง
 ถึงสว่างเพื่อนบ้านใครจะรู้

๖๘

หลงละเมอเยอเยศไปแม่เอ๋ย
 มาไปเกิดแม่เอ๋ยอย่าเฉยเชื่อน
 มีให้พ่อเป็นอย่างนั้นเปราะเขื่อน
 เขาไปเสียหลายเคื่อนแล้วจริงจริง
 แม่ฉันขอความสัตย์ไว้อีกสิ่ง
 ให้สมกับมันหยิ่งสาระทอง
 กับขุนช้างรูปรอยของครอง
 จะผ่าสองเสียให้เสร็จเกิดรัก
 ตามใจลูกยาไม่หาญหัก
 ก็ใจนักอย่าช้าเลยมาไป
 หนักจะตายฉันจะช่วยเขาไปให้
 ออกประตูเรือนใหญ่ถึงนอกศาล

เพลง ๑๖ คำ

จันทราแจ้งกระจ่างสว่างบ้าน
 บ่ายหน้อยคล้อยบรรณสารคารินเรือง
 ช้อนสลับทาวรุ่งชนพุงเพื่อง
 ชนค่างเบองบุรพทิศตามฤก
 ขุนแผนไม่ทาสตั้งเขมมออยู่
 ตามมากี่จะสู้ก็ไม่ลค ๖ คำ

ว่า

วันทองเห็นของทนนอกศาล
จึงกล่าววาทาว่าประเทศ
ถอนต้นไม้รื้อเขาเสียด้วย
คุ่มอ่างกระถางโองแอ
ของทั้งนั้นทำไมอะไรเล่า
ทำกระไรให้รู้จักคนเฒ่า

ว่า

บัดนั้น
ถึงอาลัยก็ไม่กลับคืน
ใครเล่าทูลต่อแยกย่อยยับ
หาเอาใหม่ก็จะไต่อย่าว่าคาญ

ว่า

เมื่อนั้น
โองอ่างกระถางใส่ต้นไม้
คิดว่าของขุนช้างก็ต่อเล่น
พิชิตโทษอย่าโกรธไต่เอนดู
ขุนแผนพาวันทองรีบคลา
รื้อถอนใจอาลัยไม่สเบย

รอยต่อแยกถ่านระยำหมด
นี้คนคดที่ไหนทำรังแก
มอคม้วยข่มเหงเล่นที่เคียวแหล
ทูลเสียนี้แท้พาลพาไล
หนักเบาใครแบกไว้ได้ไหมโ
อวคตฤาใจทำเช่นนั้น ๖ คำ

กุมารทองร้องว่าอย่ารู้
ของเช่นนั้นไซ้ที่ไม่ต้องการ
คุณพ่อก็ฉันเองทำเพ่นพ่าน
ทำสิ้นอาลัยบ้านจะไต่ไป ๔ คำ

ขุนแผนหิวร่ำว่าแก็ไซ
เขาห้วยของใครข้าไม่รู้
กลับเป็นของวันทองน่าอศุ
ไม่ได้ไต่อยู่แล้วอย่าอาลัยเลย
ถึงเรือนแก้วก็ริยาหักใจเฉย
ทำเป็นเปรยถามวันทองว่าห้องใคร

วันทองว่าห้องแก้วกิริยา
สาวแก่แม่มายเมียผู้ใด
ยินยอมมีความกรุณา
ไฉนน้องวันทอง ไฉนตรู
จะไปแต่หญิงเกี้ยวเปลี่ยวนัก
พอเป็นเพื่อนได้ ใช้การหนักเบา
รึเ

ไต่เอ๋ยไต่สัถย์
นมาแะแะเตะเล่นห่มมือ
แล้วกิริยากุมารทองคนองแย้ม
จะทำตกกระโศก โจน โฉนลอย
แก้วกิริยาเปล่าเขาไม่ชั่ว
ดบมือไต่กันเกิดเป็นไร
ร้อ

ยัดนั้น
แต่ขุนแผนจากไปใจอาวรณ
ด้วยไม่เคยร่วมชมสมสังวาส
นอนนั่งตั้งวิตกกอกทักทัก
ไอ้

ไอ้เหมือนฟ้าแลบแปลบตา
กลืนอายยังกระหลบขบขวัญจน
พราดสัถย์ให้พลัดค้ำร้าง
ชั้นประเคี้ยวเปลี่ยวลำบากจากระยำ

๗๑

ขุนแผนว่าหน้าตาเป็นไฉน
ลูกเต้าเหล่าไหนจะใคร่รู้
ใคร่แะคหน้าตาอย่างไรอยู่
ให้แะคหรือไม่น้ำใจเรา
ลักเอาไปใช้สรวลเป็นไรเล่า
เอาๆเจ้าเห็นเป็นทัพทหารอ ๑๒ คำ

หวนใจไหววักกระไรหรือ
คอกกระมังทำไขส้อสรวลรอย
ทำกระแอมแอมสรวลสรวลข่อย
หม่อมจะแะจะว้อยก็ตามใจ
จะเอาไปแทนตัวฉันใด
ฉันใดใจจะไต่กลับไปหล่นนอน ๖ คำ

นวลแก้วกิริยาโฉมสมร
ทูนร้อนแรงรุมกลุ้มรัก
ปะปลาตประเคี้ยวใจอาลัยหนัก
ชมประวิชต่างพิศตรพิไรครวญ ๔ คำ

มาได้แต่เวทนาฟุ่มกำสรวญ
นเอนกรรมมาประมวญประมาททำ
จึงเจาะจึงหวังยังไม่ข้ามค้ำ
ก้มหน้าใช้กรรมรำโคกา ๔ คำ

รำย

ครั้นวายกำสรดแว่วเสียง
สรอยหม่อมจะพาวันทองมา
จึงลกรับมาแอบแง้มประค
เห็นหม่อมขุนวันทองสองพลวัน
ลูกใครมาแต่ไหนไม่รู้จัก
นี่เอาล้วยออกมาไซ้ให้กันรู้

รำย

เมื่อนั้น
อะไรมีแต่จะโดนเคา
ฉิระจะให้ไปเปลี่ยนตัว
แต่กุมารหิวรอพอข้อแคะ
กุมารทองลูกข้าหน้าทะเล้น
ทำไมนั่นข้าจะไต่ตกกระได
คงจะถลุลากลงไปด้วย
ข้าหารอโดยข้อปรองคอง
เชิงข้างหงส์แล้วองไวคังไฟทุก
มันร่อยหรอสักไปเมื่อไรมี

รำย

เมื่อนั้น
ว่าข้าชั่วแล้วอย่าพาเอาข้าไป
ที่ข้างแระแระค่างแล้วปรากฏ
เว้นเสียไม่เห็นเล่นแต่หางมี

สก็ยสำเนียงเอียงหูฟังรู้ว่า
เสียงจำดังลอเลาะเกาะเกาะกัน
เย็ดออกมของตขมิขมัน
ก็ยเค็กคนหนึ่งนั้นน้ำเอนค
ไม่ถามทักเมียงมองฟังอยู่
ถาจึงแว่วเข้าหอกชอเรา ๖ คำ

ขุนแผนว่าแกวันทองนี้แน่เจ้า
ใครบอกเจ้าเปล่า ๆ ว่าเราแะ
ยังรักฉวหัวล้านอยู่นั้นแหละ
ชวนฉเลาะเขาะเกาะจะไม่ไป
เคยเป็นเช่นนั้นมาแต่ไหน
ถ้าตกรึงก็ไม่วัวันทอง
เจ็บขวยมอดม้วยคงเป็นสอง
นอຍถาน้องจิตใจเออเช่นนั้น
แว่วสก็ยคอกตลกเหมือนน้าย
ไปคนเคียวก็ตามที่ข้างเป็นไร ๓๐ คำ

วันทองร้องว่าฉันนั้นมิใช่
รังกะตยถยอะไรเป็นเช่นนั้น
ก็ชั่วไม่เลือกหมดไม่ขี้คศรี
วิฟาริแลไม่ไ้เป็นภรรยา ๔ คำ

รำบ

ยัคนั้น

รำกาญจนา^{๒๒}คุด^๒แหกขตา^๒
 อะไรมาน^๒หิง^๒ส^๒ม^๒ระ^๒ง^๒ม^๒อ^๒
 พ่อแกแะ^๒ว^๒ะ^๒ช^๒อ^๒พ^๒ล^๒ค^๒ล^๒ค^๒ร^๒
 ฉนั้นเป^๒น^๒พ^๒ย^๒า^๒น^๒ร^๒ู^๒อ^๒ย^๒ู่^๒ท^๒ัง^๒ค^๒น^๒
 จ^๒ริง^๒ห^๒น^๒า^๒แม่^๒พ่อ^๒แก^๒ไม่^๒แ^๒ะ^๒ไ^๒ช^๒
 ลัก^๒ป^๒ระ^๒เค^๒ีย^๒ว^๒ก็^๒กล^๒บ^๒อ^๒อ^๒ก^๒มา^๒
 เห็น^๒หน้า^๒ตา^๒ก^๒ัน^๒ๆ^๒ไม่^๒ไ^๒จ^๒ป^๒ระ^๒ว^๒ิง^๒
 ค^๒น^๒อ^๒ง^๒ห^๒ั^๒ว^๒ย^๒ั^๒ว^๒ล^๒อ^๒ท^๒ัง^๒พ่อ^๒แม่^๒
 ข^๒อ^๒เล^๒ีย^๒เก^๒ิ^๒ค^๒จะ^๒ช^๒า^๒เร^๒า^๒มา^๒ไ^๒ไป^๒

ก^๒ม^๒า^๒ร^๒ท^๒อ^๒ง^๒เ^๒็น^๒อ^๒ง^๒จ^๒ริง^๒ว^๒อ^๒ง^๒ว^๒่า^๒
 เ^๒เ^๒น^๒บ^๒้าน^๒เ^๒า^๒ว^๒่า^๒เ^๒า^๒จะ^๒น^๒อ^๒น^๒
 จ^๒ริง^๒แ^๒ล^๒ว^๒ๆ^๒แม่^๒เ^๒า^๒พ^๒ง^๒ช^๒า^๒ก^๒อ^๒น^๒
 ห^๒น^๒อ^๒ย^๒ห^๒น^๒ึง^๒ค^๒อ^๒ก^๒ไม่^๒ย^๒อ^๒ก^๒ย^๒อ^๒น^๒อ^๒ย^๒าร^๒อ^๒น^๒ไ^๒จ^๒
 เ^๒อ^๒ร^๒ิ^๒บ^๒ร^๒ัน^๒มา^๒ตาม^๒แม่^๒แ^๒ล^๒ข^๒อ^๒ไ^๒ห^๒ญ^๒
 ห^๒อ^๒ง^๒น^๒ี^๒ห^๒ล^๒ง^๒เ^๒า^๒ไ^๒ไป^๒ค^๒อ^๒ก^๒จ^๒ริง^๒จ^๒ริง^๒
 เ^๒ว^๒เ^๒น^๒ัก^๒ห^๒น^๒า^๒ไม่^๒ท^๒ัน^๒ส^๒ม^๒พ^๒ิ^๒ร^๒ม^๒ย^๒ห^๒ญ^๒ิง^๒
 ฉ^๒น^๒ี^๒ก^๒ั^๒ร^๒ิง^๒เ^๒็น^๒พ่อ^๒จะ^๒พ^๒อ^๒ไ^๒จ^๒
 แ^๒อ^๒แ^๒ะ^๒แ^๒ด^๒ละ^๒น^๒อ^๒ย^๒พ^๒ล^๒อ^๒ย^๒ก^๒ัน^๒ไ^๒ช^๒ว^๒
 เ^๒า^๒ผล^๒ัก^๒ไ^๒ส^๒ค^๒ค^๒ร^๒ว^๒า^๒พ^๒า^๒ค^๒า^๒เ^๒น^๒เ^๒ร^๒

เพลง ๓๐ คำ

รำบ

ยัคนั้น

ล^๒ับ^๒ตา^๒เ^๒า^๒พ^๒า^๒ก^๒ัน^๒เค^๒ิ^๒ร^๒เก^๒ิน^๒
 เ^๒็น^๒ท^๒ว^๒ง^๒ท^๒ว^๒น^๒ท^๒อ^๒ง^๒น^๒ัก^๒ห^๒น^๒า^๒
 แ^๒ว^๒ง^๒ข^๒าง^๒แ^๒ว^๒ง^๒ค^๒ค^๒เค^๒็ก^๒ค^๒ัก^๒
 ต^๒า^๒ม^๒ไ^๒ไป^๒ก็^๒จะ^๒ไ^๒ไป^๒เ^๒น^๒เ^๒เ^๒ียน^๒น^๒อ^๒ย^๒
 บ^๒ี^๒ค^๒ป^๒ระ^๒ค^๒ู^๒ร^๒ิ^๒บ^๒จ^๒ร^๒เ^๒น^๒ส^๒ม^๒ป^๒ระ^๒ค^๒ิ

แ^๒ก^๒ว^๒ก^๒ิ^๒ร^๒ิ^๒ย^๒า^๒ม^๒อ^๒ง^๒แ^๒ล^๒ะ^๒แ^๒ง^๒เ^๒เ^๒ิน^๒
 ไ^๒ค^๒ร^๒่^๒ต^๒า^๒ม^๒ไ^๒ไป^๒ค^๒ิ^๒ค^๒เ^๒ิน^๒น^๒้ำ^๒ไ^๒จ^๒น^๒ัก^๒
 เ^๒า^๒ย^๒า^๒ว^๒ระ^๒พ^๒้า^๒ข^๒ว^๒ิ^๒ค^๒เ^๒ก^๒ก^๒ัก^๒
 ช^๒ร^๒อ^๒ย^๒จ^๒ัก^๒ข^๒ห^๒ง^๒ส^๒ไ^๒่^๒เ^๒ม^๒ท^๒
 ไม่^๒ร^๒ัก^๒ไ^๒ไป^๒ร^๒ัก^๒ย^๒อ^๒ย^๒แ^๒ล^๒ว^๒จ^๒ไ^๒จ^๒
 น^๒้ำ^๒ตา^๒ป^๒รี^๒อ^๒า^๒ล^๒ย^๒ถ^๒อ^๒น^๒ไ^๒จ^๒อ^๒

๖ คำ

ไอ

ถึงท่อนเข้ค้มงไล่ยงวัน
ทอศคว้างตาก้างหาวันอนปรือ
ผดลูกผคนั่งไม่หลับไหล
ร่อนร่านรำคาญพล่านพลุก

รวบรวบกลืนยังไม่สิ้นน้อยไปๆ
อ้าปากหวอดกอกมื่อระทมทุกข์
ไต่ยีนเลียงอะไรแกรกกกรุก
เป็นตุ๊กกระตาล้มลุกม่อยหลับไป

๔ คำ

ร่าย

ขุนแผนวันทองกับกุมาร
บารบ่นสัควาทเลียงไว้
ว่าใครน้มาลักพาแม่วันทอง
ขุนแผนล้ำคณว่าเลียงคน
กุมารทองร้องบอกนกคอกพ่อ
แท้ทหารชำนาญในการทัพ
ขุนแผนเคียวเรือเก้อสั๊กหน้อย
วันทองว่าพุดคังคังอย่างขยับ
ถึงประตูชาลเรือนลงกระได
ถูกษปลอกคตลอกคคลาศแคล้ว

ออกมาถึงนอกชาลน่าหอใหญ่
ทก้องคณงไขว่อลวน
เพรียกพร้องจอแจแซ่สับสน
ซักดาพออกประจัญประจัญรับ
วันทองหิวร่อว่าไม่พึงศัพท
นกล้อยคอยขยับไหวพริบ
บ่นค้อยค้อยในคอกกระอຍกระอຍ
ขุนแผนว่าจะหยิบผัดกันั้นอีกแล้ว
ศกุนไก่มีสนั่นขันแจ้ว
คุเหว่าแว่วจวนรุ่งม่งไคลคลา

เพลงเรว ๓๐ คำ

ร่าย

บัดนั้น
ครันเห็นขุนแผนลงมา

ม้าหมอกหม่นร่นร่านทยานท่า
จากเรือนเวียงรำเรียงราย

เหลือบมาประสพพบวันทอง
 เท้านาเขี่ยค้ำตะกุกตะกาย
 วันทองเคยขอนกล้วยอ้อยให้กิน
 วันทองทักว่ายังฟุ้งฟิงาม
 ราช

ยคนัน

ลำแดงกายเป็นหม่อสูริ

เมื่อนั้น

เท่านั้นเกิดอย่าเสวราโคกกา
 จึงกระสันรักดอกเข้าให้ถึง
 เสือหนึ่งไถ่ที่ขี้ตปากกระทายไว้
 แพร่ห่มปากเถาตะแยงมาน
 สอนว่าถึงน้ำจะแผ่นไผ่นตะโพง
 แล้วส่งเมียให้ชนชช้างหน้า
 กุมารทองหวัรร้องอออ
 ราช

ขุนแผนว่าแสนแล้วเจ้ากุมาร ท่วงทีจิตจ้านเชิงประจบ
 แยมพรายไม่ให้ใครทวนทบ

โชน

ม้าเอยม้าแฉม
 รอบรู้ทั้งมนุษย์สคยญญา

แรงร้องที่ทักด้วยจำค้าย
 วุ่นวายแลยลนเลี่ยพลาม
 จึงจำกลืนได้ไม่ระคายชาม
 จึงถึงความหลังนั่งไคก็ โศก ๖ คำ

กุมารทองร้องเรียกฝูงผี
 จึงมาประชุมเป็นโกลา ๒ คำ

ขุนแผนประโลมวันทองว่า
 มาชนน้ำเกิดพิจะพาไป
 แล้วจึงมาแต่งตัววันทองให้
 หยิบเอามาให้ใส่ถุงจีบโจง
 โปกหัวดอกพุดตานโอ้โงง
 ยึดสายถือรังโยงอย่าวางมือ
 ผัวหลังประคองมาชักสายถือ
 แผลดตักกันมีฤาณพิงพบ ๘ คำ

ท่วงทีจิตจ้านเชิงประจบ
 มาคยเต็กสร้างบ้านต้องตำรา ๒ คำ

หมอกแถมมรกตเต็มหา
 วางหูหางไว้หน้าคังม้ายนตร์

เริ่งว่าออกมาถึงนอกบ้าน
 ขึ้นเตียงร้องไห้ทรนกร่ำรอน
 ร่วงคนบนหลังไม่ปลั่งพลาค
 จะให้เร็วก็เร็วไม่พักเตือน
 อมุนษยนำหน้าม้าสพรัง
 กำบังไว้มิให้วันทองระคาย
 ให้เห็นกันแต่สามสี่ท่งม้า
 คีใจได้ประชิดจนคิกตัว

ว่า

เมื่อนั้น

จะใคร่ลองเลียเล่นกุสัถ์พัก
 ชุนแผนร้องตอบคำว่า
 ข้ามิใช่หมื่นทนคนภรรยา
 ถึงนำเรือนพี่ชุนข้างสอนพญา
 พอสื่อหมอกกร้องว่านรณ
 คราวลัดสำเนียงอัศัทรผู้
 ชุนแผนจึงถามวันทอง
 วันทองบอกนางม้าสอนพญา
 กระบือถอนบ้านเขี่ยนเป่ลี่ยนกันไป

แผ่นทยานผ่านตามแนวถนน
 สเทินถูกคั้งม้าต้นไม่สะเทือน
 ม้าโคไม่ฉลาดเสมอเหมือน
 เคียวไกลเป็นม้าเรือนดำเนิรทาง
 กุมารแบกกระท่ายรังยัคหาง
 จะตกใจผีสงคร้ามกลัว
 คนองเล่นเจรจาเข้ายั่ว
 เห็นผิวข้างๆไม่อาลัยรัก ๓๐ คำ

วันทองร้องว่าฉันคณมือหนัก
 นานแล้วต่อจิกลมผมอ
 อย่าอย่ามิตกม้าลงไปๆ
 เช่นข้ายค้อหัวล้านมันทานทน
 โรงแนางม้ามืออยู่ริมถนน
 นางม้ายินสับสนรนร้อง
 หันคู่กระต๊อบโรงตะโกรงก้อง
 ม้าผู้เมียของใครน้องเลี้ยงไว้
 เขาแลกม้าม้าพาดบ้านฝักให้
 ชุนแผนคี่ใจหุยตรอรั้ง

ว่าแก้วนทองน้องพี่
ให้กุมารทองอยู่ระไวระวัง
ขมิขมันโตกลงจากอาชา
กำหนดเสียงม้าร้องมันคง

ว่า

ถึงเฮยถึงรว
เอาฟ้าพันฟาคฟอรอนรา
ถึงโรงม้ามองเมี่ยงฟงค
คนเลียงหลับฤาคนฉั่นโค

ว่า

ยัดนั้น
เทศกาลลมว่าวหนาววงกังน
ผิงไฟเอาตุ้งกำมาชัก
ยังหวนควันชุกชุกผิงค

ว่า

เมื่อนั้น
เข้าไปในโรงม้าทันใจ
จึงนั่งไถ่ไถ่กระโพงเข้า
ลูกโพล่งสว่างกระจ่างพอ

๗๗

หยุดทนสักประเดี๋ยวอย่าหักหลัง
พอสมหวังตั้งคิที่จิตจง
รีบมาหมายไต่เหมือนใจประสงค์
เคียวตรงมุ่งไปด้วยปรีดา

กราวว่า ๑๔ คำ

ซัดตะทียบทำยังชั่วแน่นหนา
ตะพังออกไม่ช้าก็เข้าไป
กองเพลิงสุมอยู่ยังสงสัย
ไม่ไว้ใจก็สกกเลียบปล้น ๔ คำ

อายอิงความม้าเข้าค้ำมัน
คินนั้นนอนไม่หลับจับหัดงอ
คังคลอกคลักคิมคุดปากผลอ
ต้องสกกกรนผลลัมหลับไป ๔ คำ

ขุนแผนสังเกตุว่าคนหลับไหล
ฟางไฟรีบหรมอชอ
เอาพื้นฝอยใส่เข้าเร่งก่อ
เห็นอายข้างอนหง่อคุดคู้

เหลือบซ้ายแลขวาทั่วไป
 เข้าไปปลุกเอามาพินิจดู
 แล้ววางไว้พบนั่นไต่ไปจุดสอง
 ทำไฟส่องน้อยๆเกินหน้าตา
 คิดว่ามีน้ำมากปลูกโรงโคง
 เลี้ยงม้าตัวเมียขี้ไม่มีอาย
 ท่วงทีเคียรทางจะทนอด
 นัยน์ตาก็ไม่การวาว
 จึงถอกขลุ้มเอายังเหียนไล่เข้า
 เอาเขาวางพาดผูกเครื่องตัว
 แล้วรุ่งเอนางม้ามานอกบ้าน
 สเทินเรียบสนิธสนมก็ค้ำใจ

เขาวางแขวนไว้ก็มีอยู่
 ก็รู้ว่าเขาวะโคราชไต่ไหนดมา
 อ้ายสอนพญาของครองเกลี้ยคน้ำหน้า
 ซาติข้าของทองเหมื่อนน้องชาย
 ตัวเดียวไ้ยังไ้หยงก็ไ้เป็นไ้
 แต่รูปก็แจ่มทรายสูงใหญ่ยาว
 ประทักหลังค้ำหมกซาติปากขาว
 ขื่อเท้ากลมกล่อมก็ขี้ขี้
 คูหน้าตาสดกเปล่ายังชั่ว
 หยิบเอาส้อมมาครอบหัวอ้ายเข้าไว้
 โศกทยานชนหลังลงขี้ใหญ่
 วันทองพอจะขี้ไ้ก็ขี้มา

เชิด ๑๖ คำ

ท้าย

มาเอยมายัง
 ที่ต้นทองไหลงใหญ่เื่องบ้านมา
 ตั้งใจเอามาให้วันทอง
 ต่างคนต่างลงจากพาชี

ที่วันทองกับกุมารคอยท่า
 บอกว่าไปหาม้ามาได้
 สนิธก็จริงน้องนำขี้
 สุขเกษมเปรมปรีดิ์กันสองคน ๕ คำ

ว่า

ขุนแผนคำวิหิตว่า
ลูกอ๊อดเทพทองสาละวน
จึงว่าวันทองน้องพี่

ไว้ให้หม่อมสหายหัวล้าน

จึงเอาดาพาดอกเปลือกทองไหลงใหญ่ เอาถ่านไฟเขียนใช้ต่างดินสอ

จะเล่นลั่นว่าเล่นให้พอพอ

ครั้นเขียนสำเร็จเสร็จแล้ว

อ่านให้วันทองพราหมณ์

ซ้ำ

ในลักษณะว่านายพลายแก้ว

เจ้านายชยุตเลียง ไพรคเต็มที

ไต่เป็นขุนแผนแสนณรงค์

ลูกอ๊อดเทพทองทำคึกคัก

คยมิตรทำลายมิตรไม่คิดบาป

ภรรยาของเขาเจ้าผู้มี

ไม่ส่องกระจกหน้าตาหัว

ผมเผ้าไฟนรกเลียระยำ

คอยลอกตอกขบกันลึลลับ

จนลาวทองต้องพราหมณ์จากเซย

จำจะคำขุนช้างเล่นให้ขบข

เก๋นเก๋นเสียให้หมดเหล่าปราณ

หยุดประเดี๋ยวธรรมะมีจะแต่งสาร

บ่าววงศ์วารไปตามอย่าร้างรอ

ลวงล่อล่อให้มันเกิดศกาน

พรายแก้ววอดไอ้โวหาร

ศุภสารของเราเสนารัต

๘ คำ

เลิศแล้วถึงตามไปไม่มีหนี

วิชาการมนตร์มีขลังนัก

อาจทงสมกันกับยศศักดิ์

หมายจะหักเอาด้วยทรัพย์เชือก

นิยมหยาบเออะไรเช่นนั้น

ไม่คิดที่จะเป็นเวรกรรม

เคยบาปกินยังจะรู้อายหัว

ไม่นึกกลัวคำขำหาไม่เลย

โกหกสับปลั้สคแล้วเหว

มึงเอ๋ยทำแค้นกูแสนทวี

ความสัจไม่รักษาสัจ
 ฎมาแกแค้นมวงน
 จะห้าหนันเสียก็จะได้
 เสียกายภาพมาอายมิใช่คน
 ใช้ผู้ร้ายสกตปล้นคนสมบัติ
 ทบต้อยเล่นตามสยายใจ
 ชุคอายศรีวิชัยเอาไปด้วย
 อ้ายราชพญาสอนพญาฝูงข้ากาม
 คนเดียวแลจะสู้ให้ดูเล่น
 ไม่อวดท้าวสรรเสริญแกล้งยกยอ
 จะไปคอยอยู่ที่กลางป่า
 มึงก็เป็นคนคิมิใช่ชั่ว
 เขาเลื่องชอภากลาคเองนักหนา
 ออย่าไปมือเปล่าตามโคมไป
 มึงไปถึงเมื่อไรจ่อยก
 อ้ายสองหน้าชาติขามิใช่พรหม

ถอนรำย

วันทองช่วยเข็นค้อนให้
 ชวนกันสุขเกษมเปรมปรีดิ์

๘๐

สบถแล้วก็สยดเสียดกับที่
 ตลุนตุนกลิ้งคินอนกรน
 ตายแล้วเกิดใหม่สักร้อยหน
 ฎขึ้นเรือนใช้ทำวนเข้าของใคร
 สारพคหาปราณาไม่
 พาแต่เมียฎไปเร่งไปตาม
 บ่าวพวกพ้องไปช่วยก็ไม่ว่าม
 ชุ่มชามไปให้หมดสิ้นเหล้ากอ
 ครึงนแลจะเหินผมอพ่อ
 คุมอเขียนเลื่อให้วักลัว
 อย่างอนใจให้ชำมคหัว
 เปนทหารคัมถัชนไฟ
 อ้ายคี่ข้าพญาศรีใส
 จะเอาบุตรไปคอยไว้อ่าปรารม
 จะสยให้อุตลุดควันกระหม
 หน้ากลมกลมข้างท้ายทอยตาไม่มี

๒๖ คำ

ฎมารทองชอยใจว่าฎกที่
 ชนพาชีวิตเร่งชัยไป

ให้นางม้าวันทองขี่ไปหน้า
ขุนแผนคอยประคองไม่ให้ไถ้ใจ

ร่าย

เคื่อนเคียบเคื่อนคืบ
เวหาสน์เรือเรือสุวรรณเรืองรอง
อรุณรุ่งฟุ้งดวงสุริเยศ
ขุนแผนวันทองพากันจรดล
ที่ประทับท้าวพญามาแต่ก่อน
รวบรวบก่ลั่นอ่อนอ่อนขจรว่าเพ็ญ
ใกล้พระแท่นดงรังหนองขาว
ลบลควรที่จะหยดพัก
คึกแล้วจึงว่าแกวันทอง
พักร้อนนอนเสียเถิดกลางวัน
เถรมาเที่ยวเลาะเราหาที่
ขุนแผนวันทองลงจากม้า
จึงเรียกกุมารทองมาสั่ง
ใครมาตามให้รู้แต่ไกลไกล
ให้เอาม้าไปอาบนํ้ากินหญ้า
เอาเบาะม้าแฉ่งข้างวางปลง

๘๓

ม้าหมอกรรอมาเคียงใกล้
กุมารทองระวิงระไวม้าวันทอง

เชิด ๖ คำ

แสงเงินจับนภคลหับหนห้อง
โอภาสส่องพินพ้านภาคล
เสด็จประเวศแผ่นผดของล่องเวหน
พอรุ่งขึ้นถึงตำบลคำหนักเย็น
ร่วมกาหลงไม่มีร้อนน่านอนเล่น
ที่ทางเห็นสนกสนานนัก
ระยะราวล็กกิงร้อยรอยกรุยบก
คำจิงจักไปด้วยกัยแสงจันทร์
หยดทันท่อน้องผ่อนผัน
คณนเราเคียวกันรุ่งกัยตา
ไต่กาหลงตนนเตยนนักหนา
แกเคืองอาชาเสียทันทใจ
พ่องไประวิงริมทางใหญ่
โหลงพรายนั้นให้ไปล่อมวง
แล้วไปหาผลไม้เอามาส่ง
ร้อนแสงสุริยงทักหลังตา

คิดกำจัดมนุษย์ให้ไปหมด
 สัพยอกหยอกเย้าภรรยา
 ของกินพ้อมายไรเมีย
 มากินเถิดตามแกนด้วยกัน
 ราช

เมื่อนั้น

ท่านผู้หญิงแต่ละคนเนื้อเป็นทอง
 ไม่ควรเลยหนอท่านคุณผู้ชาย
 คราวชาตาเพื่องฟังรุ่งเรือง
 ฉนั้นอีกเป็นคนชั่วช้า
 หม่อมจะพลอยขายหน้าไค้อาย
 บ่นพลาทางเสพยผลาหาร
 เป็นไก่อ่เก่าไม่ให้หลวมกรรมประทุน
 ราช

เมื่อนั้น

ชั่วคิน้องพี่ไม่อย่างนั้น
 ทำน้าศาลานทีหญิง
 ธรรมคาเคราะห์ร้ายเคราะห์ดี
 สุกแต่ใจน้ำใจเจ้ากษัตริย์
 ใครถ่มก็จะล่นลงต้องตน

ทอครันทกลงที่ไต้พิภพ
 แก่กันชีพหลังมาออกแบ่งขัน
 มั่นชั่วประกาศเสียไม่น่าฉนั้น
 อย่าถอเชิงถอชั้นจะเสียดท้อง ๒๐ คำ

วันทองสำรวจสรรพสิ่ง

แต่ล้วนเหล่าเฝ้าพ้องผู้ครองเมือง
 จะมาว่าเปนม่ายเคียวเอือง
 กำลังเป็รื่องแล้วเป็นไรเล่าหม่อมพลาย
 ระอาหน้าคำตามอมหมักหมาย
 มันไม่เป็นไค้พายคอกพ้อคุณ
 สองสมาณผูกพันเป็นควันกรุ่น
 เป็นไก่อ่เก่าไม่ให้หลวมกรรมประทุน แต่ละน้อยคอยคลุ่นในเชิงชั้น ๘ คำ

ขุนแผนสำรวจสรรพสิ่ง

คำบุราณกล่าวมันแต่ก่อนมี
 สามสี่สิ่งจะว่าแดนของใครนึ
 ปรปวาทใครที่จะหนีพ้น
 ถ่มน้ำลายรดฟ้าเวหน
 ทำวลงนเพื่อเออราคาญ

แต่เราจำจากพวากันมา
 ชะเยอนชยคเข้าใกล้เกือบไ้การ
 วันทองโลกชนแผนโคตตกใจ
 มาชิงพลบเมือจะสยปนกับพล
 เขยหน่วยจนพลิกไฟไปเป็นครย
 ใหวันทองน้องเข้าพลอยต้นบิน
 มามาน้องลองเล่นเห็นถื่นแปลก
 หยิบเอาเล็กกระเบาเข้ามองค
 ร้องกระไวยกระวายเข้าว่ามาน
 นึ่งลงทำพินิจพิศชูเซย
 ว่าย

เมื่อนั้น
 เอามือบีคปากไว้ไ้ในคอ
 เมียงเข้ามานครั้นใกล้ทรุคไฟล่นั่ง
 ลวงหลอกคอกกระมังพ้อโฉมงาม
 ชนแผนทำกมตกมิตมอัยคยของ
 คุล้เจ้าเห็นจะพราววาวน่ารัก
 ว่าพลางทางชยคเข้าไปใกล้
 ชยขมือแบก้าทำแลลล
 ว่าย

วันทองว่าหม่อมแล้วเป็นเช่นนั้น มีแต่ลวงสยปล้นนำหมั้นไ้
 ค่อนขวยบทยขยชะเยอนใกล้

อย่าเน้นนักชักเข้าห้วงสมาน
 ตะกวดคลานเข้ามาชิตคิคว่าง
 เห็นตะกวดทจรรไรแกล้งจู่ลู่
 อิกสักครู่ก็แฉ่แบกน
 หน้าคให้ยคชยสลายคน
 เจ้าเอยผินมาข้างนี้มิไ้ช่ง
 กับอันแรกจะผิตข้างอย่างไ้รอย
 ปลาตหนอไม่รู้จักเลย
 เราไ้คของคิน้องพเอย
 ของไม่เคยไ้คเห็นทำเล่นลล ๑๖ คำ

วันทองอมสรวลสันต์กลั่นหิวรอ
 กระแอมข้อระคนปนจาม
 ขอคูมั่งเป็นไรทำไ้ถถาม
 เพลงข้างล่อต่อความขยั่นนั้
 เอาชนล้องร้องว่าพังรู้จัก
 นี่ยังหมกอยในฝกจึงมอยขอ
 แบมือออกพจะไ้ไม่ไ้ขอ
 คัดคังหวอร้องปร้อปร้อบินไป ๘ คำ

ชนแผนทขยคไ้มิไ้ให้ลล

โอ้โลม

แน้เขยแน้เจ้า
ธรรมศาสตร์ในวัฏทุกข์
ผลกระเขยออกขยับขึ้นไปได้
เจ้าจะว่าไย่ปดก็ตามที่
ทางพรมย์เกลียวกลมสมสวาท
ประโลมประเล้าเขาเขามิให้ครือ
วันทองท่วงทีคิย้องขัด
ไว้ที่หนีทีไล่ให้กระเจิง

พี่จะเล่านิยายให้สนก
ลูกกบเป็นปลาตกไปก็มี
น้ำอัครรรยในกัน้องพิ
เหมือนกรวดล้าโรงโต่งหนีไปกั้มือ
เอนอิงพิงพาคสัณต์ถือ
เป็นตัวลื้ออยู่ด้วยกันรู้ชั้นเชิง
ชนแผนสก็กล่อลื้อให้หลงเหลือ
ต่างสำเร็จเชิงสนธิชิตกลมเกลียว

โลม ๘ คำ

อัครรรยในอรัญถิ่นประเทศ
สองเกษมเปรมปรึ่มกระยัมเจียว
แผดคาหญากระบัตในภูมิประเทศ
จิตุบาททวิชาติที่เหล่านั่น
สัตว์โคที่พอใจคนองน้ำ
วาริขุนชันรคนฟอง

โดยสังเกตแปลกเปลี่ยนกระเลี่ยนเลี้ยว
ล้าเกี้ยวเกี้ยวกระหวัดรึงกัน
บันดาลเหตุทั่วทำเลพลอยขวนข้น
ก็ผกผันต้นเต้นเล่นประลอง
ก็เวียนผดเวียนคำประจำหนอง
สองกระกองปองสวาทสมมาตรครัน

๖ คำ